

„Varpas“ išleidžiamas
Raginėje 20. kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė su
prisifuntimu
Rusijoje . . . 4 rubl.,
Prusėse . . . 4 mark.,
Amėrikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kasštija už kiekvieną ke-
tvirtai dalytą eilutę smulkiu
rasztu spaustą 20 pfen. arba
10 kap. priimami „Varpo“
rėdystėje Bitėnūse per
Lumpėnus, Ostpreussen.

literatūros, politikos ir mokslo menesinis laikraštis.

Įtampa: Reikalingumas ir naudingumas prekystės. -j-b-. — Ponia Tvardauckienė, V. Kapsas. — Antanas Valys, Jonas G. . . ys. — Auditor et altera pars, Szernas. — Ar ryksztes iszmesti isz mokalayieciuu ar palikti, Dzukas. — Isz tėvyniszkos dirvos, Q. D. ir K. — Baudžiavos Lenkijoje, Liutas. — Algirdis ir Keistutis, didžiū Lietuvos kunjgaikszeiū, Jonas Vincaitis. — Isz visur, Budrys. — Korespondencijos. — Politika, Krumplys. — Isz produktiszku turgavieciuu. — Gromatnyezia. — Apgarsinimai.

Reikalingumas ir naudingumas prekystės.

Malonu mums ir meilu pagirsti apie musu žmogų, kuriam gerai sekasi. Mes ne tikt jam nulinkiamo laimės, bet nesykį net ir užvydžiame; vienok-gi nepaklausiamo, kokiais tad keliais ir takais szitam laimingamjam teko iszlysti isz burio nužuvusiuju, pavargusiuju ir apilstaneziuju, nepaklausiam, kaip jam teko į turtą isikibti. Kas-gi tikrai kd greicziausiai į tą gerą isikimba? Kiek zinome tas tikt, kas ant sykiu ir isz kalno perprato naudą prekystės. Pelningu ir naudneszingu daug yra žygiu ir atlikimu, bet kiek yra pelninga, naudinga ir reikalinga prekystė, mažai kas tą teperprato tarp musu žmoniu — tarp tikru Lietuviu. Kiek viens žmogus ant žemės žūsta, vargsta mislydams vis prilauksęs kada galo savo vargams ir nužutiems. Bet ar taip mes vargdieni Lietuvei žuname? kur galas musu vargams? Kas dūs mums įrankį, kuriūmi pasiremdami galėtume iszsiūti, iszsivargti? Užtikrą sakau, jogei nieks, jaigu mes patys nesuprasime, kad musu laimė musu rankose. Mes turime patys apie savę pasirupinti, patys turime perkratyti, kas yra naudingu dėl musu ir į ką turime kibties. Skęstas žmogus kimbasi ir už aszmens, bet mes Lietuvei dar ne ēsime prieto prisivare; galime sziantdien dar isz palengvo, padoriai ir žmoniszakai nuspresti į ką kibties ir už ką griebti, idant paskui nesigailėti; nors gyvybė ir užsilaukė, bet rankos rodosi supjaustytos, suskaldytos ir suraižytos. Galime iszpalengvo perkratę iszvysti senei jau padūdamą paveikslą musu svetimgeneziu. Isz ko gyvena pas mus Žydai, daugis atklajunu Rusu ir kitu? Czionai asz ne priminsiu apie ju amatus, nēs ant to bus kitas straipsnys; priminsiu czia asz tikt, jogei daug didesnė isz ju pusė minta vien tikt isz prekystės. Jie senei jau pasergėjo, jogei žmoniu tarpe reikalingi yra

padalintojai turto, jogei reikalingi yra paskleidėjei iszdirbtu daigtu. Musu gerą, musu turtą, veikalus ir iszdirbalus skleidžia tarp musu-gi Žydas, Rusas arba Vokietys, — szitė patys skleidžia musu gerą ir tarp kitu giminiu. Mes-gi ką darome tūmi tarpu? Mes kasame su pirsztu nosę ir kasome pasturgalį arba pakauszį, žiurėdami, kaip tad kitas — mandresnis ir gudresnis — naudojasi už mus isz musu gero; mes darbūjamiesi, žuname, vargstame ir savo vargingą uždarbį atidūdame kitam. Ką naudingą iszkasi ir uždriba Žydelis perkupezius? Žambrio jis nežino, balkiu isz miszko nevažioja, purvūse ir pelkėse nebraido, vienok jis turtingas. Kodėl tad? szitai todėl, jogei jis suprato isz ko yra galima naudotis; jis nesnaudžia, jis neprastoja vilties, jis kabinasi — ir ant galo ne žūsta. Atėjunas į musu krasztą ant sykio nužvelgia, jogei pas mus — tarp Lietuviu — nėra prekystės, jogei nepasergėta ir nenaujojama kūgeriausioji gysla — szita pelneszingoji virvė; kiekvienas nusistebia ir iszvysta musu aklumą, todėl kiekvienas atėjunas, plikis ir pavargėlis svetimtautis, kimbasi už szitos virvės — atmėstos ir ne įvaisintos prekystės — ir joje randa sav pagelbą ir laimę. Pradedą jis prekiauti nū antskariu, kaulu ir visokiu mažmožiū, ir praslinkus vos tikt kelėtui metu, žiurėk, jau vaikszeioja jis su paputusu pilvu, įsirežęs. Praeina dar kiek metu ir, žiurėk, tiepatys ukininkai, kurie nesenei pardavinėjo savo antskarius eina prie pono Szlomo kelėtą szimtu rubliu pasiskolinti. Skolina ir czia nepažindamas, jogei susieina su savo kraujgeriu, ir jogei szitas kraujgerys nebepaleis isz savo nagn, jāigu tikt jam sykį teko isikabinti į nenūmoningą Lietuvį. Lietuvis žūna, Lietuvis vargsta, o jo Szlomas auga ir auga. Bet isz kur pradzia, isz kur diegas laimės ir turtu visu Szlomu? Pirmas diegas ir pradzia dygsta iszsupratimo naudingumo prekystės. Prekiauja svetimais iszdirbimais, prekiauja ir vartojasi svetimu

turtu ir ant galo prisivaro prie savo turto dyg-
stancio jau isz gyvo graszio, isz piningo. Bet
ar Szlomo padėjime yra musu brolis Lietuvis?
Ar jam taip pat sunku butu pradėti prekoti, kaip
vargszui Žydeliui? Žydelis ne turi žemes; prie
vaisingumo Žydu, rodosi jame negalima butu ir
pramisti. Bet ar taip yra? Jau augsztesnei isz-
reiszkėme, jogei Žydelis nežūsta, jogei jis gan
greitai virsta į turtingą Szlomą. Ar negalima tad
musu žmogui tą patį žygį atlikti, kurį atlieka pas
mus Žydas, Rusas arba Vokietys? Ir isztikro,
kam Lietuviui reikia į savo naminį žygį įtraukti
svetimtautį? Lietuvis juk moka ir sulygti ir nu-
vežti ir pardūti savo darbą, moka juk ir nusipirkti
pas Žydą reikalingąjį sav daigtą. Kodėl tad Lie-
tuvis pats ne aplanko turgviečiu, kur Žydas isz-
siunezia supirktą lobį arba isz kur jis superka
skleidamąjį tarp Lietuviu? Kam jam tarpininkas,
kam jam reikalingas svetimtautis? Kam jam rei-
kalingas nuskurėlis valkata Žydas arba kits toks
nususėlis? Pats Lietuvis gal atlikti vis tą, kas
yra atliekama ir Žydo ir Ruso ir kito jo genties.
Žodžiu, Lietuviui reikia atsizvelgti, atsibusti, pra-
kasti akis ir iszvysti, jogei jis yra smelkemas ir
lupamas atėjunu, praszalėčiu. Kam mes lau-
kiame kad kas mus isz kur parvežtu reikalingąjį
daigtą ir po nose mus pakisztu? Sztokiam juk
geradėjui mes paskui už jo žygį užmokame trejopai
arba net ir ketveriopai. Verta butu, idant permok-
kamojį dalis pasiliktu musu pacziu kaszelėje. Musu
juk rankoje ir javai ir daržu vaisei ir pardū-
dami gyvūlei ir naminei paukszei žodžiu, visas
gaspadoriszkas tavoras; musu taipogi rankoje ve-
žimai arklei; daug kur net pas mus yra randama
ir reikalingąjį graszį ant pradžios. Su tūmi juk
pacziu grasziu pradeda prekoti ir musu Žydelis.
Tą mēs viską turime ir nenorime tikt naudos semti.
Mes mėgstame geriaus į užkakalį užlindę nusi-
laižyti vien pamisliję, kaip tad kiti sukrauja sav
turtą ir laimingai gyvena, ne kaip tikrai patiems
imtis už darbo. Mes vis drąsos neturime! . . .
ar tad ne jūtkai? Iszkurgi kitam musu svetim-
tauczui ta drąsa? Mes žiurime ant prekystės
kaip ant amato neteisingo. Bet ar tikrai tas
amatas yra žygiu neteisinguju. Klysta tas žmogus,
kas szitaip mislyja ir žiuri ant prekystės. Kiek-
viena amata galima yra padirbti neteisingu kaip,
antai ir kunjgystę ir daktarystę ir siuvinkystę;
neteisingu gal buti prekėjas, artojas ir kiekvienas
darbininkas. Bet tas ar nū amato priguli? Czia
žmogų reikia kaltinti, bet ne amata. Prekystė
gal užsiimti ir kū didžiausias ir szvenčiausias,
ir per tą nei mažiausios dalies savo garbės ir-
szventinybės ne prastos. Dabar pažvelgkime ant
musu nusidavimu, buk pas mus trukstą tam tikro
graszio ant pradžios perkystės. Jau sakėme, jogei
jis kur nekur yra randamas pas mus, — ir tikrai
jis yra. Bet tikt ar mes jūmi naudojamesi ir
vartojame, kaip reikiant? Mes jį, igavę į savo
ranką, arba sugniaužę laikome po keletą metu
be jokios naudos, arba atidūdamė musu kraujge-
riui Žydui, buk tad gausę savo laike ir įdovį
atgal ir prie to geras ir gausias palukanas, bet tūmi
tarpu smarkei nusivilame, nės prastojame ir vieną
ir antrą. Apie szitą musu skaudulį man het ilgai
ir sznekėti nesinori, — tikt atsiminus it vieszma
szirdį perveria. Mes dūdamės: apsilvilti, apsigauti,
— ir ar nepadoriaus ir ar negeriaus butu isz
szito graszio žmoniszka pasinaudoti? Kodėl mes
savo tarpe — imkime ukininkus vieno tikt so-
džiaus — negalime susitarti, ir sutarę pradėti
vesti prekystę nū savo vardo? Jaigu kas turime
kelėtą deszimecziu grasziu, ar negalime szitas keles
deszintis atidūti ant atsakymo visu gyventoju,
iszlygę taipogi sav palukanas, koku laukiame nū
Szlomu? Ar negalime atidūti musu žmonėms uki-
ninkams, idanti jie isz savo buvio galētu iszrinkti
isztikiamą žmogų ir jam pavesti prekėjaus žygį.
Su jūmi mes galime iszsiųsti savo javus, pardū-
damosius galvijus, žodžiu, visokį tavorą; idant
jis galētu gerai iszpardavinėti, įdūdami jam keles
deszintis rubliu, galime jam paliepti pasisamdyti
iki iszpardavinėjant tam tikrą mieste pastovą,
arba net galime kiek viename mieste uždėti savo
isztisus ir kasdieninius magazynus. Tenai mes
galime visą savo tavorą suvežti, sudėti ir laukti,
pakol rasis geresnis pirkėjas. Pradžia czia tikt
tegal buti pasunki. Prie konkurencijos žinomos,
iszpradžios gal pasirodyti buk tad ir pirkėjaus
suvisu neatsiras, bet jaigu mes Žydui, arba kitam
it nieko nepardūsime pas savę — viską te par-
dūsime tikt per savo magazynus, — tad musu
magazynai greitai tur kilti augsztyn. Greitai
jie stosis ant koju, isz katru paskui ir iszversti
nebegalima bus. Magazynus visad galime taip
užlaikyti, idant jie pasiliktu rankose viso sodžiaus,
arba net ir keliu sodžiu, nors visad yra geidžiamu
daigtu, idant atskirius žmonės uždētu pagal savo
spėka mažesnius arba didesnius magazynus. Už-
dėdami savo magazynus dėl sukrausenos gero
ant iszpardavimo, turime taipogi pasirupinti, idant
butu uždėti kromai, kur ir mes patys galėtume nusi-
pirkti viską reikalingą dėl savo ukės, dėl musu kas-
dieniniu reikalu. Kur nekur jau ir musu žmonės per-
prato naudą prekystės; ir man teko apie jūs nugirsti,
net kurius nekurius ir matyti. Jie visi pradėjo
prekiauti nū keliu deszimecziu rubliu savo gyvo
graszio ir sziantdien isz ju jau kitasis skaito savo
turtą tukstantimis net ir deszimtiemis tukstancziu
rubliu. Visi žmonės laukia sav paveikslo pakol ką
pradētu, o kūm labjausei musu Lietuvei. Sunku
jūs iszsykio pajudinti, bet syki-gi pajudinus visad
yra galima laukti, jogei savo darbe ir žygyje
neapils. Daug kas kilsta isz geismo gintis pagal
iszvystą paveikslą. Tas pats bus su prekyste:
dūkime tikt pradžia, ir prekystė iszdygs pas mus

it mieliu spirema. Gudresniejie ir iszmingiejie vyrai rudens laikui atėjus net ir dabar jau patys nuveža į turgvietes žąsis, avis ir kiaules. Ne teko nugirsti, idant kas pasigūstu, joguei ne nusi-sekė pardūti, joguei gailisi savo kelio žygio; kur tankiausei kiekvienas pagryžta ratūdamas ir-džiaugdamsis. Sztokie vyrai veža netikt savo mažmožius, bet tankei ir javus, ir linus, ir di-desnius galvijus. Visur ir visad jie iszeina su nauda. Bet kiek vienam atskirei ir įpatingai važinėti nevisad tarisi labai pelningu, nesykį net ir ne jautru tartumis pasitraukti į nepažįstamus žmonės ir važiuoti mažai prižinomais keliais. Todėl mums reikia tokiūse žygiūse taisytis į burius; reikia mums aprinkti sav vadovą, dūti jam tam tikrus žmonės ir po jo akyvaizdos siūsti vežinius ar burius galvijū. Kaip elgtis ir kur dėtis į vietą pakliuvus, asz jau pirmiaus apie szitą priminiau. Tada mes į kelionę rinksimės drąsei ir ramei, žinodami tikrai, joguei nieks musu neįgaus. Pa-žiūrėkime į kitus prekėjus, labjausei į atklajunus Vokieczius, kurie superka ant turgviecziu szimtus parszu, jaucziu arba arkliu, ir kartu szitūs szim-tus gyvūliu varo per Prusus į tolimesnius krasztus. Tą patį juk daro ir kiti prekėjai, kurie užsiima pirkšana ir pardūšana galvijū į didžius miestus; niekad jie nevarinėja, arba nevažinėja atskirei, nės tada nėra neįjokio iszrokavimo. Kaip dėl mažo burio yra reikalingi žmonės sargai ir vary-tojai, taipogi jie reikalingi ir dėl dideliu buriu — partiju. Jū daugiau ant sykio varyti arba vežti tavorai, jū iszeita pigiaus, ir tūmi pacziū jū brangiaus jis apsimoka, pardūdant. Mes tą turime ant galo suprasti ir ant ateinanczio laiko naudotis. Vietoje atidūti savo pelną ir uždarbį atėjimui, ar negeriaus patiems sav tą užlaikyti?

j-b.

Ponia Tvardauckienė.

(pagal Ad. Mick.)

Gerai, valgo, pypkius ruko,
Szoka, užia, lyg paduko
Rodos riksmu sugriaus sienas
Kaip gal linksminas kiekvienas.
Tvardauckas¹⁾ kerezią užėmęs,
Lyg basza²⁾ koks įsiremęs,
„Gerkit vyrai!“ visus varo
Ir gi szposus visiems daro:
Kareiviui, ką aplink skraidė
Ir, didžiūdams, kitus, baidė,
Szoble palei ausį mojo —
Isz kareivio zuikys stoji.
Paskui patroną³⁾ prie sudo,
Kurs kampe laiže isz bliudo,
Masznele tiktai sukirto —

¹⁾ Pagal padavimus garsus Lenku burtininkas XVI amž. Tv. užrasė savo duszią velniui ir žadėjo ją atidūti Ryme. Velnias nesulaukdamas pažadėjimo, užklupo Tv. kareziamoje, vadinamoje Rymu, ir norėjo iszgauti žadėtą duszią. Kaip Tv. iszsinsuko isz velnio nagu, augszcziaus aprasztyta.

²⁾ Ši vardą dūda kariumenės virszininkams Turkijoje.

³⁾ Apginėjas tiesu.

Patrons į szunį pavirto.
Sziauczių už nosies pakratė,
Prie kaktos voles pristatė —
Tūj pradėj' tekėt degtinė,⁴⁾
Pritekėj' pilna statinė,
Kad sznapsą iszgerť norėjo,
Stiklelis jam suburzdejo.
Žiuri — ant dugno stikliuko
Styri raguczei velniuko.
„Isz kur tu czia?“ Tad velniukas,
Tikras vokieťaitis striukas,
Kepurė nus'ėmęs bailei,
Turstelejo svezziams dailei,
Szoko ant koju abiejū,
Užaugu ant mastu dviejū,
Vieną koją tur arklinę,
O vėl kitą vanaginę.
— A! Tvardauckas! sveikas gyvas!
— Ko taip žiurai? ar tau dyvas
— Mefistofelį matyti?
— Tik ne nori jau pažyti!
— Juk žinai, ant Kalno — Pliko⁵⁾
— Sūraszas tarp musu liko
— Ant jauczio skuros padėtas,
— Kad tu man esi žadėtas,
— Žadėjims tenein' ant vėju!
— Ketinai po metu dviejū
— Į Rymą pats atvažiuoti
— Ir duszią man atidūti.
— Sulaužintas žodis tapo:
— Iszėjo laiks kirograpo⁶⁾ —
— Tu taikais apgauti peklą
— Ir iszvadūt savo kaklą.
— Bet ant tavęs atėj' laikas!
— Toliaus ne busiu toks paikas:
— Vietą szią Rymu vadinam,
— Na, ir tavę imť ketinam! —
Tvardauckas prie duriu nērė
Ant tokio *dictum acerbum*.⁷⁾
Velnias jį už skverno stvērė!⁸⁾
— Kur tavo *nobile verbum*?⁹⁾ —
„Na, dabar tai pasidare!“
Taip Tvardauckas pats sau tarė,
Bet nū baimės tūj' atokės
Prie Mefistofelio szokės,
„Palauk, tarė, velnio vaike!
„Perkratyti gerai reikia,
„Kas isz musu turi tiesą!
(„Na, pabausiu asz tą biesą;)
„Atsimik tiktai, velnioke,
„Sutartė mus buvo tokia:
„Tiek ir tiek metams suėjus
„Ir tau imť manę atėjus,
„Tris darbus tau dūt galėsiu,
„Kokius tiktai asz norėsiu,
„O tu, nors butu sunkiausei,
„Turi pildyt koveikiausei.
„Matai szyvyį pabalnotą,
„Ant kareziamos isztėpliotą?
„Na, tai padaryk ant dyvu,
„Idant jį turėcziau gyvu!
„Isz smilcziu nusuk kancziuką,
„Kad but kum paplakt arkliuką,

⁴⁾ Arielka.

⁵⁾ Lysa góra kitaip Swiętokrzyzka, kalnas Lenkijoje Ra-domo rėd.

⁶⁾ Chirographum — sūraszas savo ranka.

⁷⁾ Nemeilus, kockus, kartus žodis.

⁸⁾ Tikras žodis, dūtas žodis, prižadant k. n.

„Ir namus reik budavoti,
 „Kad turėčiau kur sustoti!
 „Namu reikia ne mediniu,
 „Tik isz grudu rieszutiniu,
 „Stogo isz žydu barzdeliu,
 „Lotu isz agūngrudeliu!
 „Kiekvienan isz agūnaicziu
 „Ikalk trejetą vinaicziu —
 „Sztai ant mieros imk uknorių: 9)
 „Trys colei ilgio, du storio!“
 Kaip tik velnias tai iszgirdo,
 Sztai jau szyvį sziaaria, girdo,
 Sztai kanczių isz smilcziu traukia
 Ir Tvardaucko tiktai laukia.
 Tvardauckas lyg iszsigando,
 Bet užsėdęs, szyvį bando.
 Jam bemitrinant žirgelį,
 Ans pastatė ir namelį.
 „Na szium žygiu virszus tavo,
 „Vienok ne atlikai savo:
 „Va bliuds szvento vandens pilnas —
 „Ilysk ir prausk savo vilnas?“
 Velniuks purtosi ir prunkszczia,
 Prakaituja, cypia, unkszczia
 Ponas liepia, tarnas eina,
 Turi atlikti kaleiną.
 Velniui nįtiko maudyklė.
 — Brrmm! — iszszoko lyg szaudyklė.
 — Dar galiu pats pasigirti:
 — Atlikau bjauriausią pirtį. —
 Tvardaucką ima piktumas,
 „Na, sutruks velnio tvirtumas!
 „Virszus tavo, tai jau ką czia!
 „Ar matai tu mano paczią?
 „Ant metu pas Belzebubą
 „Užgyvensiu tavo stubą;
 „Per tą laiką turi tikti
 „Mano paczios patim likti.
 „Prisiek jai meilę, dorumą
 „Ir ant visko paklusnumą!
 „Jai tai niszpildyta lieka,
 „Sutarims eina per nieką!“
 Czia velnias krypt pus'ausaitės,
 Pus'ake dyrst ant pataitės,
 Lyg klausytu, lyg žiurėtu,
 O czia vyrs isztrukt norėtu.
 Kad Tvardauckas taip jį grundo,
 Nū lango ik duriu stumdo —
 Tik szmurkszt per klingio plysziuoką . . .
 Tai tiek ir matė velniuką. *V. Kapsas.*

Antanas Valys.

Apysaka paraszė Jonas G . . . ys.
 (Tąsa).

Szienpjūvėi tylėjo; kada-gi Antanas atsitolino,
 viens isz ju tarė:

— Teisybę kalba. Kam czia mums su ponais
 lenkiszkaiz sznekėti. Ar ne gali jie lietuviszkaiz
 iszmokti?

— Tu, Martyne, savę pats apjūkei — pasakė
 kitas.

Martynas nieko ne atsakė, o vyrai, papustę
 dalgius, toliaus szieną pjovė. Martynas bemislydams
 apie tą, ką nū Antano užgirdo, pamazi pradėjo pra-
 dalgėje likti, o ne ilgai trukus privijo jį kitas szienpjūvis.

— Na, Vróblevski! suszuko: varyk pradalgę, ką
 lieki? kojias pakirsiu!

— Tu pats — Vróblevski; Atsakė su piktumu
 Martynas. Apjūk sau szunį, o ne manę.

Szienpjūvei pradėjo jūktis, o Martynas, suraukęs
 kaktą, nutilo. Nū to laiko kiekvienas, norėdams Žvirbli
 paėrzinti, Vróblevskiui jį vadino, nės jis už tą pravardę
 baisei pyko.

Antanas tūm tarpu, pasivaikszcziojęs ant kraszto
 ežero, per vasarojaus lauką sugryžo atgal į dvarelį,
 kur svezcius ir namiszkius rado jau prisikėlusius isz
 miego ir sėdinczius prie pusrycziu.

— Kur tamista buvai prapūlęs? paklausė Antaną
 Daubaras, kada tas į kambarį įėjo. Senei jau laukiame.

— Buvau iszjęs Daubariszkiu lauku pažiūrėti, o
 radęs pakalnėje szienpjūvius, besznekedams su jais
 truputį užtrukau.

— Kaip-gi laukai musu? ar blogesni už Ra-
 mutieczyu?

— Žemė geresnė, tiktai, man rodos, blogiaus isz-
 dirbta; tokiu-gi pievu, kaip czia, tai Ramucziose ir ne
 matyt.

Po arbatai svezciai pradėjo rūsztis namon važiūti;
 vienok Daubarienė, matydama, kad jau nebeanksti,
 praszė jū, idant pietu palauktu, o tada smagias bus
 į namus gryžti. Svezciai su tūm suteikė, nės kiekvienas
 žinojo, kaip Daubarienė mėgdavo svetimą žmogų priimti.
 Senesni iszsiszklaistė po sodą, jaunimas-gi, susirinkęs
 į kruvą, iszėjo miszkan žemvūgiu rinkti. Ir Antanas
 iszėjo sykiu su jaunimu. Užpakalyje likęs, tēmyjosi
 linksmai kalbai ir jūkams apie nieką nesirupinanczio
 jaunimo. Kada buvo netoli nū miszko, Ona prisiartinus
 prie Antano, paklausė:

— Kodėl-gi tamista nieko ne sznėki? Ar
 tamistai ne patinka linksma kalba?

— Ne moku jūkdariu buti — atsakė Antanas: o
 czia, tais girdziu, kiekvienas tik ir rupinasi, idant szį
 — tą jūkingą pasakyti.

— Tamista mėgsti visados tik rustai kalbėti?

— Ne, pasijūkavoti ir linksmai pasikalbėti kitkart
 yra labai gerai. Bet tikrai linksma gal buti tada tik,
 kada žmonės geriaus vieni kitus pažįnsta. Asz-gi szitu
 žmonių suvis ne pažįnstu, o tulu isz ju ir pravardziu
 ne žinau. Taip mažai pažįndams, nieko ne galiu žinoti
 ir apie ju iszminti. Norėdams susilyginti su ju linksmu
 budu ir bandydams prisidėti prie abelno linksmumo, ga-
 lėcziau viską pagadinti. Dėlto-gi tyliu ir tiktai
 klausau, ką kiti szneka.

Ona nieko ne atsakė, o truputį patylėjus, tarė:

— Nors dar mažai susipažįnstame, vienok man
 regisi, kad tamista galėtum vienam dalyke daugel gero
 man padaryti. Bijau tiktai su savo praszymu atsi-
 szaukti, idant tamista ne atsisakytum pagelbą man dūti.

— Jaigu tik galėsiu, ne atsisakysiu, žvilgtterėjęs
 ant jos, tarė Antanas. Ko-gi tamista reikalauji?

— Skaitydama knįgas, asz tankei atrandū tokius
 daigtus, kuriu ar su vis nesuprantu, ar kėblai. Czia-gi nėra
 nei vieno žmogaus, kuris tūs dalykus galėtu man iszaisz-
 kinti. Visi musu kaimynai, kurie savę galvocziais skaito,
 mažai ką patys iszmano, o ir brolei mano nedaug už
 kitus iszmintingesni. Tokiu budu, nesupratus tiktai
 keliu elucziu, palieku visą knįgą neskaityta, nors ji
 kartais ir labai gera gali buti. Jaigu tamista ne at-
 sisakytum, man ding, asz nemažai isz to sunaudocziau.

Antanas ilgiaus ant Onos pažiūrėjęs, atsakė:

— O, tikėk tamista, kad niekad nū tokios pa-
 gelbos ne atsisakysiu. O jaigu tamista mėgsti geras
 knįgas skaityti, tai ir asz galėsiu keletą dūti, o dar
 geriaus bus, kad turėdami laiką, drauge perskaitysiva.

— Acziu tamistai! Asz ir mislijau, kad tamista
 ne atsisakysi, dėto-gi, nors mažai pažįndama, iszsyk

9) Vinis vartojama prie kaustymo aekliu.

sziaukiūsi prie tamistos. Bet kas-gi bus, kada ir aizskinant ne galesiu suprasti?

— Tai asz kitā syk iszaiszkinsiu, o jaigu dar negana bus, tai da ir da, kolaik tamista ne suprasu.

— Ar iszteks tamistai kantrumo?

— Iszteks, — jaigu tiktai matysiu, kad tamistā isz tikro nori suprasti.

Tūm tarpu ir jūdu prisiartino prie miszko; Ona, pametus Antanā, pranyko tarpu krumu. Po valandai kitai jaunimas, pasivaikszcziōjēs po miszka, prisivūgavēs ir prisiszukavēs atgal namon pargryzō; o netrūkus po pietu, svečiai iszvažiavo. Antanas su mokinjiniu savo sēdo prie darbo.

Taip Daubariszkyje prāējo Antanui pirmoji diena VI.

Jau dvi nedēli suējo nū laiko Antano pas Daubarais apsigyvenimo. Per szitā laikā arcziaus su Daubarais susipazino ir persiliudino, kad tai buvo žmonēs suvis nepeiktini. Tarpu savēs su kaimynais, su szejmyna ir samdininkais žmoniszka elgēsi, o Antanā gūdojo ir beveik laikē uz geriausiā savo draugā, ramindami jam dienas ir rupindamiesi visokias graztis iszraszti, idant nei vienos, liūsos nū darbo valandos, ne jaustu, kad tarpu svetimu gyvena. Žodziu sakant, Antanas nei matē, kaip jam dienos bēgo. Vienok visiszka linksmas ne buvo ir dažnai ant jo veido pasirodydavo sielavarto debesēlis. Kas per priezastis tam buvo — toliaus pamatysime.

Ona Daubarytē, kaip matēme ant rytojaus po Antano atvažiavimui, praszē jī, idant, turēdamas liūšā laikā, iszaiszkintu jai keletā daigtu, kuriu skaitydama knjgas ne galējo gerai suprasti. Antanas prizādējēs, nelaukē, idant jī antrāsyk praszytu ir netrūkus pats atminē Onai jos praszymā. Beaiszkindamas ir besznekdēdamas suprato, kad Onai stoka daugel tokiu žiniu be kuriu skaitymas rustesnēs įtalpos knjgu buvo suvis negalimu. Dēlto-gi iszrinkēs keletā su savim atvežtu knjgu padavē Onai dēl perskaitymo. Ir sziose atsirado nesuprantamos vietas, kurias reikējo aizskinti, ir pasirodē, kad naudingiaus butu iszvien jas perskaityti. — Tā savo nūmonē Antanas iszreiszkē Onai ir paklausē, ar ne norētū kokiā valandā ant dienos sykiu su jūmi skaityti. Ona su džiaugsmu ant to sutiko, ir nū to karto pavakarinas valandas jūdu praleisdavo beskaitant. — Palengva Antanas pradējo pažinti, kad ant nekuriu svietiszku daigtu Ona turējo gan teisingas ir iszmingingas pažiuras, nors tās pažiuras įgijo be jokios pagalbos, vien tik savo protu. Teisybe, daugel daigtu neaiszkei suprato, daugel suprato kēblai, vienok toli buvo pralenkus mergaites jos amžiaus ir padėjimo. Tankei atsitikdavo, kad, atsitolindama nū įtalpos skaitomos knjgos, pradēdavo klausinēti Antanā apie dalykus, kurius jis skaitē uz suvis dēl jos nepažinstamus ir negirdētus, iszgirdēs nekurius klausymus, nemažai stebėjosi. Szitie skaitymai, kalbos ir pasisznekdėjimai negalējo likti be įtekmēs ant abipusinio tarpu pasielgimo ir netrūkus užgimē simpatija, prie kurios pradzios, gal, nemažai prisidējo ir jaunas ju amžius. Ant galo, kaip tenai buvo, sunku pasakyti; žinoma tik, kad kasdien skaitymo laikā pratēsdavo ilgiaus, nei buvo susitare, ir rupindavosi greiciaus prie skaitymo prisitaikinti.

Vienā vakarā, kada pabaigē skaityti sode sēdējo, Ona taip atsiszaukē:

— Dar ne pažindama tamistos, jau girdėjau nū žmoniū, kad užpuldinēji ir bari kiekvienā žmogū, kursai pradeda su tamista lenkiszka kalbēti. Dabar-gi, paklausius tamistos kalbos, ne sykį persiliudinau, kad ne tik laikai n'apykantoje lenkiszka kalbā, bet ir dēl pacziu Lenku didelēs meilēs pas tamista rasti butu sunku. — Ar-gi tik pasidarius prieszu ir žudintojumi Lenku galima

su nauda Lietuvai tarnauti? Ar-gi tik ant prapulties vienu, gali užaugti kitu laimē?

Antanas ne tūjaus atsakē. Žvilgterējēs ant Onos ir pamislyjēs, taip tarē:

— Man regis, kad tamista ne suvis gerai manę supranti. Prieszu Lenku niekad ne buvau ir, gal, ne busiu, nors, teisybę sakant, didelēs meiles dēl ju pas manę ne atrasi, nēs nēra už ką jūs mylėti.

Patylējēs Antanas toliaus traukē:

— Nereikalingai tamista skaitai manę Lenku prieszu. Buti kieno nors prieszu — tai yra daryti ar geisti jam pikto. Ne darau, nei geidziū Lenkams pikto: ginu tik savus ir, žinoma, ne galiu tylėti, jaigu taip vadinami draugai — kaimynai, vardan bendrystēs naikina musu dvasę, norēdami sunaudūti musu pajiegas dēl savo siekiu, dēl mus-gi palikdami vien tik tą, ką norēs dūti. Trokszdamas dēl savēs teisybēs, negaliu buti dēl kitu neteisingu, o labjausiai, kada matau jūs vargais ir nelaimėmis prispaustus. — Suprantu, kad naikinimas genties — didžiausia neteisybē, ir dēlto-gi džiaugsiūs matydamas Lenkus isz pancziu iszliūsiūtus, nors szirdis mano ir jaučia, kad Lenkai, jaigu tik galētū ne gaiszdami sukaustytu mus tais pacziais pancziais, kuriūse patys buvo.

— Peiki Lenkus ir ju pasielgimā — tarē Ona — bet koks-gi tamistos mieris, ką nori dasiekti?

— Noriu, ir ne asz vienas, apszviesti Lietuvius lietuviszkoje dvasioje, ingyti meilę tevynēs, pakelti turtiszka Lietuviu padėjimā ir atgaivinti supratimā, kad *Lietuveis esame*, kad musu tėvu zemē negali buti vaikams iszplēsšta. Kada-gi Lietuvei viską tą supras ir pažins, ne reiks jau nei musu darbo, nei pajudinimo. Norēziau dar. . . .

Antanas nutilo ne pabaigēs.

— Dēlko nebaigi? paklausē Ona.

— Ne galiu baigti — atsakē.

— Ar bijai, man pasakyti? ar mislyji, kad nesuprasiu?

— Ne; pasakyti ne bijocziau — tarē Antanas, žiurēdamas stacziai į akis Onai — vienok nutylēsiu. Paskui patylējēs truputį ir pasirēmēs ant skobnēs, lyg pats sau sakydamas, tarē:

— Kada keleivis, paklydēs ant lauko ir iszsimuszēs isz pajiegu, pamato žibantį tarpu tamsybiu spindulį, ar gali pasakyti, kad datrauks laimingai į szviesā ir szilumą? Žiba ir dēl mus spindulys, vienok ar prieszai daleis mums pajausti jo szilumą, ar ne pritrūks spēku, ar iszteks noru datraukti iki tai szviesai, idant joje po vargu pasidžiaugti?

Abudu nutilo. Ona, pavarezius rankose knjgā, vėl paklausē:

— Jaigu taip vargu, tai ar ne geriaus butu suvis darbā pamesti ir suvis jo iszszizadėti?

— Iszszizadėti! Ko iszszizadėti? Tėvynēs? Iszszizadėti savo kalbos, savo prigimimo? suszuko Antanas, atsisztodams priesz Ona. Ar pamislyjai tamista, ką pasakei? Ar nori, idant gyvūlei mokytu mus meilēs tėvynēs? Szitai pauksztis — tarē Antanas, rodydamas ranka skraidanczias po kiemā kregzdes. — Ar žinai, kiek myliu perskrenda tas mažas pauksztelis, kiek vargo ir bado prikenczia, kolaik pargryžta į vietā savo gimimo? Vienok nesibaido nieko ir kasmet atlanko lizdā, kuriame gimē ir kuriame vaikus iszperējo.

(Toliaus bus.)

Audiatur et altera pars.

Tankei atitinkame rusiszkūse laikraszczziūse straispsnius apie sziandieninį Lietuvos padėjimā, bet mažai tokiu, kurie kalbētū teisingai apie kokiā nors

dalį gyvenimo arba reikalu apygardos, nės to nedaleidžia *a priori* pastatytas politiskas linkimas. Pradedant nū garsaus savo laike korespondento *Molczanov'o*, kuris tiek beveik melu ir nebuvybiu apie Lietuvą išplatino, kiek paraszė eiliu, o baigiant ant oficialiszko raszėjo p. *Sluczewski'o*, raszancio ne tą ką matė, bet ko ne norėjo matyti tie, su kuriais po Lietuva vazinėjo. Apie p. *Kojalovicz'iu* ir jo rasztus nėra ką ir kalbėti, nės jo rasztuse viskas yra piktu ir nelaimingu, kas nesutinka su takais pasielgimo garsaus profesoriaus.

Nesenei *Novoja Vremia* patalpino korespondenciją p. A. V. isz Žemaitijos ir paaiszokino pažiuromis pacijos rėdystės. P. A. V., po deszimcziai metu atlankęs Žemaitiją ir Lietuvą, užtėmyjo, kad Lietuvei lenkūjasi, kad bažnyčiose giesmės lenkiszkos, kad vietą senovės *Aukso altoriaus* užėmė *Oltarzyk*, kad mokslavietės rusiszkos ir biurokratija lengvina sulenkavimą Lietuviu, kad kur ne kur tarp kunigu ir tėvu gema nepažinstama pirmiaus drasybė ginti vaikus, beėsanczius mokslincziuose, nū aplankymo cerkvės ciecoriszkosose dienose. Jaigu kiekvienas tikėjimas turi sau skirtingus namus Dievo, tai rodosi pridera, idant ir Lietuvei, kaipo katalikai, vaicszcziotu į savo maldos vietą, o ne į cerkvę.

Polonizacija, teisybė, randa tarp Lietuviu ir Žemaičiu rodos tyczia rusiszkomis valdžiomis iszdirbtą dirvą, nieks to ne užgins, bet korespondentas isz *Nov. Vrem.* pasisekimą polonizacijos perdaug padidina. Jaigu jos pasiplatiniamas Rusijai ne geistinas, tai dėlko nei vienas isz raszėju ne drysta žvilgerėti ant priezaszcziu, kurios polonizaciją tarp Lietuviu platina? Iszaiszkinime tu priezaszcziu rastume eiles skundu ant valdžiu sistėmo ir prievartu vietinės administracijos, pradėjus nū garsaus Vilniaus diktatoriaus *Muravjev'o* ir užbaigus ant szian-dieninio puskaralio *Kochanov'o*. Kokia mums vieta paskirta locnūse mus namūse? o tai buti tarnais biurokratijos ir iszpažintuju oficialiszko tikėjimo. Kokiagi algą už tą tarnavimą mums dūda? o tai spaudžia ir slogina mus gentiszką dvasę. Ar teisingas toks užmokestis? Kagi sakytu *Novoje Vremia*, jaigu kur nors Rusams priseitu pabuti kailyje Lietuviu?

Pirmiausias Lietuviu noras — tai buti Lietuveis: už nedraugą, priesz kurį reikia gintis, laiko kiekvienu, kas jiems tą norą užgina, kas nedaleidžia kelti savo tautystę ir dirbti dėl jos naudos, kaip ir kitur. Isz kur gi isztikro, jaigu ne isz Rusu pusės, daugiausei plaukia klucziu dėl iszsvystymo lietuvystės? Suprantame mes gerai, kad uždėtojai sunkinybiu ant mus ne pamislyjo, palengvysent per tai sulenkavimą Lietuviu; bet jie mislyjo ir dabar mislyja, buk nedaleidziami mums kelti lietuvystę palengvysę kelius rusifikacijai. Dėlko gi vienok tie Rusu norai neiszspildo? Jaigu jie vieniszki, siekia naudą vienos tik dalies valstijos gyventu, varginant kitas dalis, argi gali iszspildyti? Argi kankinami gali glaustis prie kankintu? Atsitolinimą nū apsunrintuju galima vadinti „pasprieszinimu“, „maisztu“, antgalo kaip kas nori, bet tie nupekimo vardai ne palengvins priėmimą svetimos kulturos, platinamos su nuskraudimu kitu. Valdžiu prievarta negali perdirbti prigimima žmoniu, kollaik jie gyvi ir jaučia; jaučiantiems neteisybės visados skauda, nors ir norėtu apie jas užmirszi.

Nū seno meto jau nieks eilėse Rusu ne iszdryso teisingai ir be piktumo aizskinti szitą moraliszką priezastį atsitolinimo Lietuviu ir sznairavimo ju į rytus. P. *Volter'is* ant susirinkimo Geografiszkos draug. vos tik užgriebe tas „moraliszkas priezastis, prikiszęs daleidimą spausti lietuviszkas knijas, o tūjaus garsus profesorius *Kojalovicz* ką tik ne paszaukę žandara, idant taip drąsu docentą į kalinį įgramzdyti — p. *Volter'is* turėjo net teisintis

laikrasczciūse. Anūmet, kada Rusu pusėje daugiaus buvo tolerancijos, kada ju rasztuse visai ne buvo stokos objektyviszko teisingumo, jaigu Lietuvei ir sznairai žiurejo, tai ant Lenku tik — dėlkogi sziandien viskas persimainė? Szium žygiu Rusams rodos, kad jiems užtenka norėti, idant visi svetimi gaivalai tylėdami lenktu galvas priesz tūs norus; bet turime viltį ir tikime, kad ateis laikas, kada Rusai priversti bus sutaikinti savo norus su norais sziandien tylincziu ir nubaustu gaivalu — tą kart gerai supras priezastis auganczio antagonizmo tarp liepencziu ir tu, kuriems paliępta klausyti ir tylėti. Toksai supratimas dabar tikrai butu naudingu ir dėl pacijos vieszpatystės ir dėl visu daliu gyventu, o be to supratimo pirmiaus ar paskiaus turi užginti toki atsitikimai, pavyzdį kuriu rodo sziandien Irlandija. Gadinimai publicistu, buk valstija galinti iszskilnoti isz tėvyniszkos apygardos visus turinczius skirtingus gentiszkus ir kulturiszkus siekimus, ne tik ne isznaikins tu siekimu, bet, jūs bestabdant paskubins tiktai paskutinius atsitikimus irlandiszkus su ju visais puikais parėdais; iszskirstyti gi turėtu tik didesnius plotus dėl kėrszto tiems, kuriūs už savo piktadėjus turėtu. Nuskrausti iszskilimu isz tėvynės kandžiotu atvirai, ant nieko jau nežiurėdami.

Novoje Vremia savamjame paaiszkinime raszto p. A. V. nori stoti ant objektyviszko pamato, bet neilgai laikosi to uždavimo, sprendžiant reikalus svetimu gaivalu. Mes patys atmename, kad ne sykį tame laikrascztyji rado vietą iszaiszkinimai noru ne rusiszku gaivalu: *Novoje Vremia* juk nesykį garsino saviszka politiszką etiką, kad *vieszpatystei ne priguli prilaukyti skeveldras visokiu tautsycziu, kad skaitlinga rusiszka tauta ne reikalauja priklausyti kokiū nors tiesu del savės nenaudingū, kad valdžioms pridera raiszioti vokitystę, ne dėlto, idant isz to naudotu koki ten Estai arba Latvei. Dėlto ir mes bijome, idant apsireiszkes tas objektyvizmas dėl Lietuviu ne pavirstu ryt į siundymą ant mus. Pavyzdžiu tokiu senesniūse *Nov. Vrem.* straipsniūse atitinkame.*

Rasztas p. A. V. ne visai sutinka su tikru Lietuvos padėjimu. Įtekmė Lenku ant Lietuviu netaip gilei szaknis įleidas, kaip rodosi raszėjui. Viens dalykas susineszime tarp tu dvieju gencziu yra teisingu ir greit užtėmyjamu — o tai, kaip praktika gyvenimo parodė, kad vaidai ir pesztynės ne atnesza jokios naudos, bet daug naudingesne sutartė, ipacz vienokiame padėjime esancziu, jaip tiktai ji butu galima ir reikalingumas jos butu vienokei suprstas.

Kunigus Lietuvei turi tokius pat, kokius ir kitą kart, tiktai pasidaugino tarp ju skaitlius supratusiu savo lietuvystę; turintieji tarp ju lenkiszkus siekimus tai daugiausei tik seni, giremi korespondentu isz *Nov. Vrem.* tur buti ne už ju lenkystę. Nū isznaikinimo baudžiyvu skaitlius apimtu lietuviszka dvasę iszsiplatino didžiokai tarp svietiszkos ir dvasiszkos inteligencijos, ko (tėmyjant uždraudimus apsireiszkenzcios tautiszkos Lietuviu sapažinties) Rusija negeidavo — bet dėlkogi perdaug lenkystė vis gilyn szaknis leidžia? Lenkai czia ne kalti taip baisei — jie tiktai naudoja isz kitu darbo, o kaltė visa priguli rusiszkomis valdžioms ir vietiniams administratoriams. P. A. V. užtėmyjo, kad vietan senovės *Aukso altoriaus* arba *Garbes Dievo* vartoja žmonės bažnyčioje *Zloty oltarzyk*, arba kitokias lenkiszkas maldaknijas. Dėlkogi taip yra? Priezastis labai lengvai užtėmyjama: seniaus iszdūti *Aukso altorius* ir *Garbe Dievo* jau isznyko arba iszgriebti vietineis administratoreis, nauju-gi spaudinti nedaleista; *Oltarikai* rusiszki — tai ne lietuviszki, jie Lietuviams visiszka neraikalingi, negeidžiami ir niekaip ne gali buti artesneis už lenkiszkus *oltarzyk'us*, nors dėl tos prastos priezasties, kad rusiszki *oltarik'ai*

iszdūti politiszkoje kalboje susirizsuse su syetimu dėl mus tikėjimu. Tą pat, ką apie *oltarzyk'us*, galime pasakyti ir apie lenkiszkas giesmes bažnyčiose. Senos lietuviszkos giesmės dėl stokos knjgu tapo užmirsztos, nės užsilaikyti joms nedaleista, dėlto vietą giesmiu ēsančiu uždraustose lietuviszkose knjgose, užēmē giesmēs, randamos lenkiszkoje knjgose. Kad pamatas, ant kurio pastatytos yra mokslavietēs, stiprina tarp Lietuviu lenkystę, tai tikra teisybē. Lenkystē stiprinasi per mokslavietes rusiszkas ne dėlto, kad jose vartojama kalba rusiszka, gimininga lenkystei, bet dėlto, kad isz ju iszvyta lietuviszka kalba. P. *Volter'is* teisingai iszaiszkino kad dėl suartinimo Lietuviu su Rusais ir idant Lietuvei galētu nusipurtinti nū lenkystēs, reikia daleisti jiems garbinti ir kelti lietuvsystę ir parodyti, kad isz to susiartinimo turēs naudą. Už tai p. *Kojalovicz* garsintojā tokios paziuros apszaukē vos ne maisztdariu. Mokslavietēs Lietuvoje isteigtos ne dėl objektyviszkos apszvaistos, bet dėl surusyjimo vaiku ne rusiszkos kilmēs — jaigu da vaisiu to nēra, tai tur buti pacziame uždėjime yra kokia nors anomalija. Mes tikrai garbiname apszvaistą, bet platinimą be myniojimo musu tautiszkos dvasios. Ant galo, argi ne laikas mums patiems persiliudyti, kokią isztikro naudą dūda sziandieninēs Lietuvoje mokslavietēs? viena tiktai matoma nauda — tai sutrumpinimas ant metu tarnavimo kariuminēje, o daugiaus naudos dėl mus bēveik nēra. Mokinimas pirmamokslinēse svētimoje kalboje ir tos kalbos neiszmokina tiek, idant ji galētu pasilikti neužmirszta. Pabaigus pirmamokslinē, kasdieniniūse darbūse reikia priverstinai užmirszti įczytytą politiszką kalbą, kuria negalima perdaug ir mylėti, nės ji skraudžia tėvyniszką lietuviszką kalbą. Pazinimas svetimū kalbu, visu yra geidžiamas, vienok rusiszkoji kalba mažai dūda mums rēaliszkos naudos: kasdieniniūse reikalūse nereikalinga, o dėl pasimokinimo vokiszka kalba daugiaus dūda medegos. Augsztesnēs mokslavietēs, kollaik da Lietuviams ne visai uždrausta sunaudoti apturēta jose mokslą tarnavime urēdūse, reikalauja rusiszkos kalbos, o ką liūsos profesijos, kaip gydytoju, agronomu, triobstacziu, muziku, tēplioriu ir t. t. tai gali visiszkai be jos apseiti. Vienok dygsta klausymas — ar ant ilgo metu užteks mums naudos isz rusiszkos kalbos ir urēdūse? Salygsziol Rusijo biurāi nevisai da uždarē duris dėl Lietuviu, bet ir czion isisprausti kaskart sunkiaus, nės privyso jau inteligencijos rusiszkos, kadagi jos skaitlius da pasididins, zinoma, durys urēdu priesz nosį Lietuviu bus uždarytos. Tokiame padėjime klausiamo, ar rusiszkos mokslavietēs Lietuviams naudingos? Atsakymo ne dūdame, nės jisai aizskus dėl kiekvieno, kurs netingēs perkratinti tą klausymą.

Novoje Vremia iszranda, kad augsztesnemokslavietē Vilniuje nereikalinga, nēs Peterburgas netoli, o mums vėl rodosi, kad Karalauzczius da arcziau dėl mus už Peterburgą, o nauda isz pabaigimo mokslo beveik vienokia, tiktai Karalauzcziuje da randame dėl savēs platesnę dirvą dėl pasimokinimo tėvyniszkos kalbos ir priēmimas į mokslavietę czia ne tiek daug kliucziu atitinka.

O ka su biurokratija, tai ji užsipelnē tokią ne-meilę tarp Lietuviu, kad gana Lietuviams pažinti tiktai jos norus, idant elgtis ne pagal tūs norus: gana buvo užtėmyti, kad ta biurokratija geidžia vaidu ir piktumu tarp Lenku ir Lietuviu — sztai tie vaidai ir piktumai apszistojo.

Nū Rusu mes niekada ne reikalavome, idant jie atliktu mus darbus dėl lietuvsystēs — tas dalykas priguli prie mus. Skundēmēs, skundžiamēs ir skustis ne lausime, kad tūs darbus draudžia mums talkininkai,

kuriūs *Novoje Vremia* kvieczia, idant už mus vjšką atliktu. Vieno tiktai praszome: daleiskite mums dirbti, ne pancziokite mus neteisingai, bereikalo, be jokios naudos ir dėl jus pacziu!

Szernas.

Ar ryksztes iszmesti isz mokslavieciu ar palikti?

Stacziai atsakyti ant to klausymo yra sunku. Vieni pedagogai kaip įmanydami gina ryksztes nū prapulties, kiti vėl jas peikia ir atstumia szalin. Ar teisybē ne bus tiktai tarpe? Viena, ne galima yra paskirti ryksztes kiekvienam mokintiniui, nors ir labjausei prasikaltusiam, antra, ne dėl kiekvieno mokintinio ir ne visada ryksztēs gali buti iszvadūtos kitokiu pabaudimu. Idant galētume szj dalyką priderinczei nuspręsti, turime patēmyti visokias aplinkybes, neatitraukiamas nū vaiku; pradedant jiems mokintis, įvairius ju budus ir nūjiegas proto.

Kad pradinio mokinimo vaiku tarp visu draugijos lūmu butu vienokios iszlygos, viena tiesi tēorija, tada galima butu iszsyk pasakyti „reikia ryksztes“ arba „tepražuv' ryksztē!“ Vienok, kiek szeimynu, tiek keliu aginimo ir mokinimo kiek vaiku — tiek budu; dėltoigi ne galime staczei pasakyti buk ryksztēs tikrai reikalingos mokslavietēse dėl visu mokintiniu, arba tiesok vodingos, jaigu jas katram mokintiniui paskirti.

Turime pedagogus visokiu paziuru: vieni ne supranta mokinimo be rykszeziu kiti vėl sako buk ryksztēs iszdildo vaikūse garbēs jautimą ir nū nusidėjimu ne nubaido.

Ir anie ir szie pertoli žengia.

Jaigu naminis vaiko auginimas apleistas, jo doriszka pusē paremta ant klaidingo pamato jaigu vaikas pripratintas kreiptis pagal instinktą, vietan pagal szirdį ir protą, tai isztikro tokiam vaikui žodžei mokintojaus ne užteks ir prireiks stvertis kitą kart įrankiu kurie paliktu įspaudą tvirtą ir lengvai atsielieptu.

Ant galo, jaigu vaikas naminiam auginime nū tulu peržengimu sulaikomas buvo tiktai fiziszku baudimu tai nesibaidys jo ir budamas mokslavietėje: ir su lengva szirdžia links prie tokiupat peržengimu ir su lengva szirdžia tycziosis isz persergėjimu augintoju.

Toliaus, yra daug vaiku, kurie, ar tai isz prisigimimo nū tėvu, ar tai isz priezasties netikusio auginimo, turi budą, nedasileidžiantį pasižeboti žodžiu ir tiktai pamatę ryksztę malszina savo pasielgimą. Yra vėl vaikai taip silpnos galvos kad jie, lyg beprotingi sutvėrimai, per ilgą metą ne gali suprasti aizskininimo pradiniu pamatu dorumo ir rēdo, kurio privalu gyvenime žmogaus; rodyklē pasielgimo tokiu vaiku yra instinktas, o besispardymai tokio vadžiotojaus gali butu numal-

szinti vien tik fizinis jautimas; tokius vaikus nesmagi ir nepatinkanti išpauda saugos ne tik dėl to peržengimo, už kurį nubautais tapo, bet ir dėl kito, galinčių turėti tokiaspat pasekas.

Nors ir išreikškiau nuomonę, būk mokslavietėse rykszečiu reikia dėl tulu vaiku, vienok turiu pridurti, kad augintojai, paskirent ryksztes, turi labai atsargei elgtis tame dalyke: prieš iszrinkimą fizinis drausmės reikia visai taikintis, idant ją aplenkti, reikia sunaudoti visus pedagogiskus bandymus dėl sujudinimo ir perliudyjimo proto iszdykusių arba silpna galviu vaiku; kada jau tokiu pasielgimu nieko negali dasiekti, tada tik pridera stvertis už ryksztės.

Reikia atminti, kad tankus vartojimas ryksztės yra vodingu, nės daug geriaus iszvyti vaiką isz mokslavietės, ne kaip padaryti jį nejastrum ant įzeistinai darkaneczios garbę drausmės.

Jaigu isz vien su blogu vaiku prigulėtu prie topat nusidėjimo ir vaikas padorei užaugintas, tai geriaus blogą atliksūti dėl baidimo, ne kaip gerą vaiką nubauti. Augszciaus paaiszkintanūmonės apie nubaudimą vaiku mokslavietėse visai ne taikau prie auginimo namieje. Mokslavietėse reikia prižiūrėti deszintis, arba szintus vaiku, o namieje — vieną arba kelis tik. Uždūtė mokslavietės — mokinti, uždūtė namu — rėdyti ir dailinti vaiko būdą.

Kalbu ezia trumpai ir dėlto turiu persergėti, idant ne patartu kas, būk asz noris perdaug iszskirstyti auginimo uždūtes.

Augintojas naminis turi progą gerai pažinti savo augintinio prigimtą būdą ir įpatybes nūjiegu proto; dėlto, gali iszpatpradžiu iszrauti blogus budo diegus o auginti gerus ir naujus įzeiepyti ir prigulincziai iszgdinti dvasiszkas nūjiegas.

Augintiniui galime įzeiepyti permanymą etiszką ir pažiuras ant pareigu žmogaus, o isz to galime sutverti vaiko būdą, kurisai galės susitaikinti su prigimtu pobūdžiu arba net jį pergalėti.

Dabar aiszku, kad naminiui augintojui, jaigu tiktai mokės darbutis ir trustis apie auginimą vaiko, ne prireiks stvertis už ryksztės, dergenczios žmogaus prigimimą.

Dzukas.

Isz tėvyniszkos dirvos.

Matai, skaitytojai, besibovyjaneczius kaimo mažus vaikus, kaip jie kartais, susidėję keli, pradeda statyti triobą: prie darbo imasi karsztai ir linksmai, net ju akutės žiba, nesza pagalėlius ir kraujant skersai vieną ant kito iszveda sienas. Tegul tik katro pagalėlis bus atmestu, ar tai kad per trumpas, ar per kreivas, tūjaus vaikutis susiraukia, pradeda verkti ir supykęs ant galo iszgriauja visu darbą, tarydamas: tai nei man, nei jums! o tankei pikeziurna isztolo stovėdamas tėmyjasi, ar ne galės ką likusiems sątaikoje savo

draugams sugriauti, jaigu toliaus kėmi užsiimtu. Tokiuspat „pikėziurnas“ atitinkame ir tarpu musu t. v. inteligentu. Į rėdyte „Varpo“ atsiunczia p. X. straipsnį, kuris joku būdu ne gali tiktai prie susatymo sienu musu laikraszečiu; tada sakai ponui X: meldžiamas, tavo straipsnys gal tiktai kur kitur, o dėl mus jis ne geras, prisiusk mums tą ir tą! P. X. užpykęs, atsitraukia szalin ir jau daugiaus į rėdytę ne raszo nieko — „ne nori to, tai ne gausi nieko!“ pasako arba pamislyja p. X. Kitas, tegul bus p. I., tokiamepat atsitikime pasielgia da kitaip: pasiszauszėjęs ir sznairfidamas, pradeda gasdinti, kad varinės kersztus ir gadins visu darbą, prie kurio pats ne galėjo pritaikinti savo „pagalėlio“ — tai nei man, nei tau! kaip butu pasakęs anas mažas vaikas.

Szietie žodžei ne pramanyti. Turime juk straipsnį p. X. su pasarga, kad tiktai tada toliaus raszysės, jaigu prisiustas dalykas bus atspaudintas visais ir be permainu. O vėl girdėjome isz szalies persergėjimą, kad p. I. taps musu tiesum prieszu, jaigu tik paniekinsime jo straipsnius. Nežinia, ar įfktis, ar verkti, matant tai ir girdint! Pp. X. ir I. ne nori, o gal ir ne gali, suprasti to menko dalyko, kad visame sviete laikrasztis pats sau iszsirenka isz prisiustu straipsniu tūs, kurie jam patinka, o ne tą, kas ką pakisz. Tegul sau p. X. raszo kas jam patinka ir rodosi naudinga, bet tegul ne paveržia rėdytei prigulencziu jai tiesu! Apie tokius, kaip p. I., tai nēr ką nei kalbėti, tik stebėtis reikia tiems žmonėms, kurie bijosi pasakyti iszmingą žodį „pikėziurnams“ ir, idant koki vaikgalvei ne stotu paskui prieszais, daleidžia jiems varinėti savo ožį po svetimą daržą. Juk lengva numanyti, kad toks I. dirba ne dėl Lietuvos, jaigu savo „pagalį“ labjaus gūdoja už tėvynės reikalus, priesz kurifis drysta ir nesigėdi net ir kersztauti. Nepridera pesztis su kiekvienu, kas mums ne patinka, bet taiposgi negalima daleisti, idant kas pradėtu gaspadorauti ant mus sziaszmargio ir vietan kviecziu sėtu dirses — toks sveczias mums nereikalingas ir apie jį nēr ką szokinėti, jaigu jis savo menką „asz“ stato augszciaus už visu gerą.

Kiek jau buvo kalbėta ir praszyta „Varpe“, idant Lietuvei, kiek galėdami, siustu į rėdytę visokias žinias isz visu Lietuvos kampu! Reikalingumas tokiu žiniu babai aiszkus: Lietuviai turi pažinti Lietuvą. Kiekvienas isz musu turi žinoti, kur Lietuvis verkią, o kur džiaugiasi, kur vargsta, o kur turtūse, kur apleistas ir nuskraustas, o kur liūsas ir laimingas, idant matytume, katrą brolių reikia galbėti, o dėl katro praszyti pagalbos; turime žinoti jausmus, mislis ir darbus visu Lietuviu, idant aiszku butu, ant ko galima yra remtis, norint apginti savo tėvynę ir suteikti jai laimę. O kur tos žinios? Per pusę metu gavome

tik 6 korespondencijas ir tai beveik visas iz vieno kraszto, o man rodosi, kad nēra tokio Lietuvoje kampo, kur ne atsirastu Lietuvis, mokantis raszyti, kur ne butu pakliuvęs „Varpas“, arba nors žinē apie jį. Sziandien visas žinias apie Lietuvą renkame iz svetimu laikraszcziu, kurie tankiansei talpina tik dalykus, galinczius sujūdinti skaitytojaus dirksnes savo baisumu. Skaitant tūs laikraszczius, rodosi, kad Lietuva tai tokia pekliszka vieta, kur tiktai ugnis, vagystēs, pesztynēs ir t. t. Ant galo, kaip klaidingos tankei tos žinios! Nesenei sudegē Krētinga, miestelis Raseiniu pav. Kauno rēd.: viens laikrasztis raszo, kad sudegē 600 namu, kitas — 700, treczias — 800; viens raszo, kad ne liko nieko, kitas — kad liko bažnyczia ir cerkvē, treczias kad liko bažnyczia, cerkvē ir Žydu maldnamis. Kam czia tikėti? Juk ne vis tik tiek, ar sudegē 600 namu, ar 800; ne vis vien, ar liko da maldos namai, ar tik pelenu kruva ir miestas visai perstojo buvęs. Vēl, viename iz viso laikrasztyje randame žinę, kad degē Naumiestis Suvalku rēd., o kiti laikraszczei apie tai nieko ne minavoja; czia taip-gi nežinē, ar tikrai buvo ugnelē, ar ne. Na, o kad turētume žinę nū Lietuvio iz pat Naumieszczio, tai butu visai kas kits.

Ką daryti? reikia užsiganadinti žiniomis ir svetimū ranku, jaigu musiszskēs suting. Eikime toliaus: Szauliu pav. buvo paskutiname laike keli gaisrai — ugnelē tyczia buvo pakiszta. Padegē Lukiszkei, vilniaus priemiestis; czia jau paketino padidinti sargybę nū ugnies, gaila tik, kad pirmiaus apie tai ne pamislyjo. Turime patēmyti, kad nū keliu metu lyg pertankei ugnelē atlanko Lietuvos miestelius Ugnis rodos visada buvo taip-pat karszta, kaip ir dabar, o padegēliu tiek ne budavo kitą syk. Kas tai to per priežastis? Szjmet, tai sakytum, sausa vasara, mat ir miestelei iszdžiuvę lyg balanos, vienok ir kitą syk budavo sausos vasaros.

Sziametinią vasarą artojai tai paminēs! Apie Szventēnus sako kad nei senukai ne atmeną taip sauso meto, o apie Panevėžį vėl ne tik prasti žmonēs, bet ir inteligentai griebiasi net prie burtu, idant iszgauti nors kelis laszus lytaus. Panevėžieciams perdaug antsyk nelaimiu: da priesz stoką lytaus p. Puzyna, bajoru marszalka, praszvilpē kasą, (90000 rbl.), kurios buvo užveizdētōjumi. Ne vienas paskutinį savo kruviną skatiką buvo idėjęs į tą kasą, užsitikēdamas p. Puzyna, ir liko dabar be niekur nieko. Marszalka, kurio delną taip kuteno svetimi pinigai, tupi tūmtarpu kalinyje, o prova bus rudenyje. Sudas, žinoma, pripažins kaltę p. Puzynai, o vienok czia kalti ir payts sąnarei tos kasos: viens kitą gerai juk pažinojo, o dėlko iszrinko į užveizdētōjus kasos ne žmogų teisų, kuriam gali pavesti savo pinigus, tik didžbajorį? Pas bajorus da matote vis virszų

ina ne doriszka vertē žmogaus, o tik augsztumas jo kilties.

Teko man kalbėti su p. Tr., inspektoriumi Instituto dėl nebyliu ir kureziu Varszavoje. P. Tr. pasakē tokį dalyką: Institute turime mokintinius ir iz Lietuvos, dėlko-gi jus, Lietuvei, nesudarote nors mažo žodynelio lenkiszskai-lietuviszko, idant galima butu iszmokinti jusu nebylius nors kelis žodžius tėvyniszkoje kalboje? tik parasykite, o apie iszdavimą bus parupinta. — Lenkas atmena mums, kad yra ant svieto nebylei Lietuvei! per skaudžei užgavo mus p. Tr. Asz atsakiau, kad yra keli žodynai, toki ir toki, bet ne kas iz ju, o neužilgo iszeis žodynas net keliose kalbose antsyk; iz to žodyno tikrai galima bus naudoti ir Institute. Mislyjau, kad ne melŕju, nēs musu Lietuvei taip smarkei ir garsei trusēsi apie minētą monstre-žodyną kad rodēs iszeisēs už keliu dienu (tik ne tu ilguju, kokios buvo laike sutvērimo svieto, ne!). Po dvieju metu (!) vėl p. Tr. priminē man žodyną. Ne turėjau ką atsakyti. Na, tegul da sykį paklaus mane p. Tr. apie žadētą žodyną! atsakysiu taip: gfdotinas pone! žinai gerai, kad Lietuvei labai praktiszki žmonēs — jie drucei permasto, ką turi daryti; žinai ir tai, kad ateis laikas, kada visas svietas kalbēs volapük'u, o kam tiks tada lietuviszkas žodynas? taigi klausiu, kam Lietuvei turi sziandien darbautis ir menkyti galvas ant tokio dalyko, izz kurio ateitėje ne bus jokios naudos?

O tūmtarpu sziaukiŕsi į Lietuvius, ar ne atsiras tarp ju, kuris apsintu (belaukent monstre-žodyno) dapildyti sziek tiek lenkiszskai-lotyniszskai-lietuviszka žodyną Szirvyd'o? iszdūti bus lengva, o jį galēs vartoti ne tik Institutas dėl nebyliu, bet ir visi Lenkai, kurie priversti sziandien pasipažinti su lietuviszka kalba.

Taip pat einasi ir su lietuviszka gramatika. Gramatiku priraszē mums mokantiejie ir nemo-kantiejie lietuviszakai, pet nei izz vienos ne gali iszmanyti, kaip priguli raszyti ir kalbėti lietuviszakai. O mus tikri Lietuvei, tie didžvyrei, kurie, kaip eina garsas, turi priraszē storus plūsztus gramatiku ir kitokiu lietuviszku veikalu, dėlko gailisi atidūti viengencziams savo darbą ir laiko jį paslėpē? ar atēmē jiems drasą taipgi volapük'a? ar baidosi, idant vertē ju darbu ne pasirodytu menkesne už apturētą izz virszaus garbę? Pini-giszka priežastis czion ne telpa, nēs galima iszdūti ir storiausius rasztus taip, kad neperdaug pajusi sunkinybę iszdavimo.

Sziandien kiekvienas razējas dirba sau gramatiką ir kiekvienas savotiszskai raszo — kitaip ir buti ne gali, kollaik ne turēsime gramatikos trumpos, aiskios, prie ilguvos padarytus kalbos klausymu atackinēje izz kaimo padaryti dvas. d. rejonēs. Kn. Miež: Noreikiszke (to-pat vardo kaimas), Marva (K. tikos, p

pirmąją iszlygą. Nežinē, kokia butu buvus gramatika mirusio Paryžiuje Akeleveyeziaus*). Pradėta buvo rinkti pinigūs ant iszdavimo, na ir taip pasibaigė. Ar ne galėtu kas dėti mums žin., koks likimas tos gramatikos?

Visūmet turi kumsztelti mus svetimtautis, idant pasirupintume apie savę. Peterburgo archeologiszka komisija pradeda labai trūstis apie senovės Lietuvos liekanas: 1) stengiasi užlaikyti griovėsius Traku rumo 2) už jos pinigūs atvyksta dabar į Lietuvą dėl archeologiszku tyrinėjimu: Asvenarius į Minsko, Gartėnu ir Lomžos red.; Zavitnieviečius į Minsko rėd.; Volter'is į Vilniaus ir Kauno rėd. 3) Komisija ketina iszdėti apraszimą archeologiszku Lietuvos liekanu su ilustracijomis, o tai Lietuvoje, Žemaitijoje, Ermitaže, Vilniaus muzejume ir privatiskėse rinktyntėse ēsanciu,

Hr. Tyszkievicz'ia ne ilsta bepūszdamas savo Palangą. Jau raszėme „Varpe“, kad p. T. perkėlė į Palangą marinę mokslavietę. Dabar vėl įsteigė ten portą dėl krovimo javu ir laukia ant rudenio 1 milijono ketverėziu (czetvert). Įtaisė taipogi garlaivį „Feniks“ dėl važiūjimo žmoniū ir tavoru į Liepoją. Czia pridera priminti Lietuviams, ar ne norėtu jie prisiziūrėti Estams ir įsitaisyti sau susidėję garlaivį — o tai ne menka pelno gysla. Taspat p. T. iszvien su p. Plater'iu trusiasi įrengti už savo pinigūs geležinkelio szaką isz Možeiku į Palangą; vyrausybė jau daleido, tik kas žin dėlko taip ilgai nesirūszia prie darbo.

Jau sukako trys metai nū laiko, kada viena mergina isz Oszm. pav. Viln. rėd., pabaigus Varszavoje mokslą bitininkystės, užvedė bitis pas savo brolij. Aplinkinei valszezonys, matydami kaip dabar „panaitė“ ima didelį pelną isz savo biėziū, susitarė iszleisti susidėję visi isz kaimo, tris vyrus į Varszavą mokintis bitininkystės. Net ramu ant szirdies, isgirdus tokį dalyką. Tegul ju biteles vėisiasi be galo ir niekad ne pailsta, beneszant medų! Szis pavyzdis aiszkei: rodo, kad nēr taip sunku, kaip nūlat szneka inteligentai, prikalbinti mus praszeziokėlius brolius stvertis prie szio ar to: reikia tik iszaiszkinti jiems naudą ir parodyti gerą pavyzdį, o tada persiliudysime, kad praszeziokėlei nesibijos nei bitininkystės, nei sodauninkystės, nei žuvininkystės, nei prekystės ir t. t., nei prigulineziū prie to mokslavieziū. Pažinstu du ukininku (Suv. rėd.) Mik. Žil. ir Mot. Jank., kuriūdu įsimylėję į bitis ir veda darbą pritinkancėzi; rodu jieszko ne pas burtininkus, tik tam tikrose knjgose — na, dėlto ir vaisėi darbo puikus. Medaus isztenka ne tik dėl naminiū re...

Žil. ketino iszdirbinėti pigų ir skanų midų — nežinau, ar ne užmirszo apie savo gražų užmąymą. Kaimynai palengva pradeda sekti takais Žil. ir Jank., tik ne taip sekasi, nēs lietuviszku knjgeliū apie bitininkystę stoka, o lenkiszka ne visi supranta. Pasamdyti-gi vieną mokintą bitininką, kuris apziūrėtu viso kaimo bitis, tai tamsoki kaimo žmonės ne pratę ir bijosi, kad toks bitininkas, užpykęs ant katro, ne iszvestu bitis į svetimus avilius.

Da vieną ramią žinę: mokintojas hebraiszkos kalbos Peterburgo dvasiszkoje kataliku Akademijoje, kn. Just. Pranaitis, įvedė lietuviszkus pamokslus Szv. Katarynos bažnyčioje. Acziu jam už tai! Peterburgo Lietuvei turi isz to džiāngtis daugiau už Lietuvius kitu dideliū miestu, nēs turi rysį, kuris ne daleis iszklusti, iszsiskirstyti ir isznykti. — Lietuviams tarp daugybės gyven-toju didelio miesto.

Q. D. ir K.

Baudziavos Lenkijoje.

(Trumpa apžvalga istorijos baudziavu ir ju isznaikinimo.)

(Tasa.)

Kaip sakiau, XIV. amž. baudziavos jau buvo de facto; szitame amžyje, Lenkija praplatino savo rubeziūs užėmusi nekurias dalis Pietvakarinės Rusijos, ukininkams atsirado kur persikelti ir gauti geros žemės; paminklėse mes randame liudyjimus, kad jie tai ir darė. Tūmet vieszpattytė jau įsikiszo ir davė sankują tam, kas buvo de facto. Karalius Kazimieras Didis iszdavė 1347 (2) m. taip vadinama „Vislieka statutą“ kuriūm pripažino baudziavos de jure; szitas statutas daleidžia pereiti pas kitą poną kasmet tik dviem ukininkam; visiems ukininkams jis daleidžia pamesti poną tiktai dėlei tu triju priezaseziū, apie kurias asz kalbėjau; jame mes randame ir skirtuma taip gyvenancziū jure Theutonico ir jure Polonico; pirmiejai gali pereiti pas kitą poną, perdavę žemę kitam, antriejai turi buti sugražinti, jaigu ponas to pareikalas per vienus metus. Nū szito laiko mes sutinkame jau daug statutu, kurie vis platina ir didina baudziavas. Taip 1420 m. ponams buvo daleista pardūti arba sav paimti szaltyszystes, kurios nedūda pelno, o szaltyszzei buvo turtin-giausi ukininkai; nū szito laiko jie pamaži nyksta: tas pats statutas uždraudžia skūsti poną, jaigu jis iszpludo ukininką; jaigu kmietis pereis pas kitą poną, tai jai po 3—4 szaukimu atgal nesugrįž, ponas gali užgrėbti jo turta; ant kitu žmoniū statutas žiuri kaip ant vergu. Užkariavimai ir rubeziū praplatinimai XV. amž. vėl traukė ukininkus į kitas szalis; Didžioje Lenkijoje mažinosi ukininkai, nyko kaimai; atsirado daug tokiū kaimu kur liko vienas ponas su keleis daržininkais kitigi ukininkai buvo pereję į Podoliją; ējo ne turtingoji dalis — szaltyszzei. Užtatai 1496 m

Jonas Albrechtas vėl išdavė apie tai įstatus; *czia* ir *pacziam* terminė randame skirtumą: pirma, kada pats ukiniukas galėjo pereiti pas kitą poną, kalbėjo apie *recessio*, *statutas-gi*. J. Alb. kalba apie *missio*, apie pono tiesą paleisti ukininką; pagal sžitą statutą ukininkas be pono paleidimo negalėjo niekur pasirodyti; jaigu ponas reikalavo, jis tūjaus turėjo būti sugražintas, žemvaldonui *statutas daleidžia* paleisti ant metu tik vieną ukininką; o tūs iš ju, kurie laikys pas savę svetimą bėgusį ukininką, *gazdina sztriūpa*. Pagal sžitą statutą, tik vienas iš smu ukininko turi tiesą palikti savo tėviszkę ir užsiimti kitu kūm, ne žemdirbyste: amatais, mokslu ir t. t.; jis turi gauti nū pono daleidimą ir paleidimo liudijimą (*licentiam et litteras testimoniales*); tarpe įstatu ir ukininko stovi ponas (*dominus*), kurio ukininkas yra pavaldiniu (*subditus*), sudė viską už jį atlieka ponas. — Szeszioliktame amž. baudžiaivos galutinai išsilavino. Statutas 1503 m. prisakė: kad jaigu baudžianinko duktė išzteka už laisvo žmogaus, tai sžitas turi būti baudžianinku. Užėmus Pamarę, Lenkijos prekystė pasididino; Lenkai pardūdavo javus į užrubežį; ponams malonu buvo pardūti daugiaus javu, dėlto jie rupinosi padidinti savo palivarkus, o dėlto reikėjo nuvaryti nū žemės ukininkus, ką labai plačzei darė. Turint daug lauko, jiems reikėjo daug darbininku tus laukus apdirbti; *statutas 1520 m. įvedė vieną dieną ant nedėlios priversto darbo, bet nepamažino buvusiu mokeszeiu; paskiaus ukininkai turėjo priverstinai dirbti 2, 3, 4, dienas, o nekuriūse dvariūse net visą nedėlią. Nūlatinės karės ir vidurinėi maisztai darė ukininkus suvis neturtėleis, nės ponai jūs lupdavo; neturtingumas nedaleidžia iszmokėti pinigiszkas mokestis ir priverzčia atlikti jas darbu: czia dar prisidėjo ir tai, kad Lenkija buvo tik žemdirbystės szalis, o mokestis mokėjo tik ukininkai; tokiu budu ukininkai suvis papūlē į ponu rankas. Statutas 1547 m. davė žemvaldonams savumos tiesą ant ukininko, ponas gali jį pardūti su žeme, arba be žemės, su szejmyna, arba be szejmynos.*

Žemvaldonai, gavę tokias tiesas, uždraudė savo ukininkams pirkti pas kitus ponus arielką, alų, druską silkes ir t. t., uždraudė pardūti kitiems o ne jam avizas, visztas, kiauszinius, linus ir t. t. Privyso daugybė visokiu pareigu ir mokeszeiu, iš kuriu daugelis pragyveno iki 1864 m.; visokios dovanos kaip pinigais, taip ir produktais; — apart priversto darbo taip vadinamos „daremseziznos“, taipgi „gvoltn“ dirbti t. y. atsiradus kokiam dideliam reikalui ukininkai turėjo padėti jį atlikti. Sudas prigulėjo taip-gi žemvaldonui, net kriminaliszkūse dalykūse paskutinė instancija tai ponas. Koros buvo baisios: taip už nepaklausymą ponui arba jo urėdnikams muszė lazdomis arba apkalta geležimis priversdavo dirbti kokį sunkų darbą.

Medėgiszkas ukininko buvis suvis prigulėjo nū pono; kaip pas gerą, iszmintingą *gaspadorių* gyvūlys esti paėdęs gražus ir riebus, taip ir baudžiauninkas pas gerą poną buvo sotus. Czia man nėra ką plačzei kalbėti apie baisų ukininku padėjimą, apie tai, kad ponas galėjo plakti, užmuszti etc; vis tai kiekvienam iš jusu žinoma; liudyjimą apie blogą medėgiszką ukininku buvį mes randame, padėkime, pas Aleksandrą Gvagniu'a, rotmistrą lietuviszkoje karumenėje prie Zygmanto Augusto; czia asz tik suteiksiu kelis žodžius to paties Hugu Kolontajaus: „žinoma, kad žemdirbys pono dvarūse pasidarė jo daigtu; pardūtas ant galo į Žydo rankas, paskendęs girtūklystėje, neapszviestas, jis kenzia neturtystėje, laimingas tik ant tiek, ant kiek geras jo žemvaldonas! Toks ukininku padėjimas darėsi blogesniu dar per tai, kad ponas mainydavo „prestacijas“ t. y. mažūdavo dūtą jiems lauką, arba ir suvis atimdavo, o daugin-davo mokeszeius ir kitas pareigas pagal savo norą; anot lenkiszku ekonomistu darėsi iki *pacziam 1864 metui.*“)

Nū galo XVI. amž. iki galui XVIII — pilna vergystė.

Neturtingi žmonės nenaudingi ir vieszpatystei, nės negali atlikti mokeszeiu; kadangi karalei angsti iszdalino daugumą dvaru, tai, atsiradus daugelini reikalui, jiems reikėjo daug pinigų surinkti; užtatai net XVI, įpacz-gi XVII ir XVIII amž. buvo mėginta pagerinti ukininku buvį; randame įstatus, kurie uždraudžia dauginti priverstą darbą ir rupinasi palengvinti jo iszpildymą. Taip 1531 m. buvo paliepta, kad mokestis už žemę mokėtu pusiau kmiecziai ir žemvaldonai; sžitas įstatus buvo patvirtintas 1668 m., bet jis neturėjo jokio rezultato; buvo taip-gi uždrausta imti ukininku arklus ir vežimus, vežti svetimus grudus ir abelnai dėl tolimu kelioniu, imti arklus dirbti prie maluno ir t. t.; buvo prisakyta ant darbo varyti ukininkus su saulėtekiu, arba valandą paskiaus, dūti atsilsėti dvi valandį per pietus, baigti darbą 1 arba 2 valandoms priesz saulėleidį, žiurint ant tolumopareiti namon ir t. t. Įstatus 1725 m., patvirtintas ir iszplatintas 1768 m. skyrė myrių ponui už užmuszimą ukininko. Visi tie įstatai neturėjo jokio svarbumo; jaigu atsiminsime, kokią galybę turėjo Lenku szlekta ir kokia silpna buvo vieszpatystės valdžia, tai nieko stebėtino nebus dėl musu, kad ji neklausė įstatu. Padaryti ką ant naudos žemesnės lūmus, nū kurios buvo atimtos visos žmogiszkos tiesos, buvo akise są-

¹⁾ Sztai kelios žinios, kurias turiu nū žmoniū: Panemunės dv. isznaikino kaimus: Kauniszke, Lazūnitakę ir Dainius, išz lauko Dainiu padarytas polivarkas „Helenkovo“, bet žmonės vadina po senovei; Svetoszinas isznaikino viensėdį Bendorių ir daržininkus Katenus; Tvirbutu dv., prie Ilguvos padarytas isz kaimo to paties vardo, Garliauckinėje isz kaimo padaryti dvarai; Pamaiszzupys, Tulauckai, Noreikiszke (to-pat vardo kaimas), Marva (k. Verszviai) ir kiti.

nariu Rzeczy Pospolitej negirdėtu, baisiu daigtu. Kada metėse 1778 ir 1780 karalystės kanclierius Andrius Zamoiski's buvo sustatęs projektą įstatu, palengvinančią šiek-tiek ukininku padėjimą, szlėktą tą projektą atmetė, ir kada po tam nepasisekimui jis sugrįžo į savo dvarus, szlėkta ant jo žiurėjo, kaip ant pardūtojo ir norėjo užmuszti. Lenku juristas Ostrovskis savo raszte „Pravo civilne“ 1787 m. kalba: „yra szioki-toki įstatai, bet sudžiu, kurie nevienpusei pildytu tūs įstatus, negalima rasti“. Kada kartą ukininkai skundėsi ponų ant arendatoriaus, tai nū pono gavo szioki atsakymą: „asz ponas, asz starosta, asz vojevodas, asz hetmanas, asz karalius; karaliaus rankos dabar surisztos, kur jus eisite ant manės skūstis (Lubomizski, Kolnicza ludnosév Polsce).

XVIII amžis Lenkijoje labai įpatingas: tūm tarpu kaip szlėkta skaitė ir teorėtiszkai platino humaniszkas idėjas Prancuzu enciklopėdistu, ju kaimūse valdytojai iszmislinėjo, koku budu iszczulpti daugiaus paskutiniu syvu isz žmoniū. Priverstas darbas be galo pasidaugino, baudžiavos galutinai iszsiplatino ant visu žmoniū ir ant szal-tysziū, laimėjo sziek-tiek tik vergai, kurie buvo sulygti su kitais ukininkais. Prispaušti vargu ir bėdu, gyvendami tamsybėje ir vergystėje, neturėdami jokiu žmogiszkū tiesu, Lenkijos ukininkai nei nesirupino apie politiszką padėjimą savo tėvynės; jiems nieku gero nebuvo isz to, jeigu Lenkija politiszkai niekam neprigulėjo; ar szlėkta valdys, ar kas kitas, jiems vis tiek, o gal dar ir geriaus. Kada prieszai plėszė Lenkiją, ukininkai tylėjo ir nieko nedarė dėl tėvynės apgynimo. Pamo-kinantis paveikslas!

Negali sakyti, kad tarp lenkiszkos szlėktos suvis nebutu buvę žmoniū, norėjusių pagerinti ukininku buvį; jau asz nurodžiau ant A. Zamoiskio; prie tokiu reikia priskaityti dar Mijkolą Poniatovskį, Adomą Czastorskį ir k.; įpacz labai aplenkė kitus supratime savo laiko dvasios miestas Poznanius; jam prigulėjo du kaimu Zegrz ir Ratai, miestas pripažino savo ukininkus laisvais; ukininkai tai arendatorei ant tvirtai apspręsto sutarimo, kurį pildydami jie neturėjo jokiu daugiaus pareigū. Lietuvoje tokeis ponais buvo Joakimas Chreptavyčia, Lietuvos kanclierius, Sapięga, Pacas, Oginskis ir įpacz Radvilai; net ir mažiaus turtingi, kaip Brzostovkis, Butrimovyczia, kaip ir k. žmogiszkai apsiėjo su ukininkais. Bjaurų ir asztrų pasielgimą su ukininkais peikė ir draugijos dalis; taip Polveno vojevoda, Tadeuszą Żabą už tokius darbus iszniekino Vilniaus universitėto studentai. Raszliavoje buvo taip-pat nemažu balsu, platinančią naujas idėjas; tie balsai vis dauginosi iki pacziam baudžiavū isznaikinimui; Severyno Uzuskio surinkti rasztai daugelio lenkiszku ekonomistu knigoje „Vlosciauska Sprava.“ —

(Toliaus bus.)

Algirdis ir Keistutis didžiu Lietuvos kunigaikszcziu.

Paraszė (pagal K. Stadnickį ir J. Wolffą) Jonas Vincaitis.
(Tasa.)

Likęs didžiu Lietuvos kunigaikszcziu, Algirdis tūjaus parodė savo pajiegas turtingam ir tvirtam Didžiamjam Novgorod'ui už tai, kad jo vietininkas iszkoliojo Algirdį. Algirdis su skaitlinga kariūmėne užpūlė ant Novgorod'o ir privertė jį pasidūti savo valdžei. Ant vietos užmuszto vietininko Algirdis paliko savo sunų Simaną. Ir nūgtolaik iki Novgorod'o nupūlimui buvo vietininkais vis Lietuvos kunigaikszczėi: Algirdžio sunus, paskui anukai ir ant galo pranukas.

Apsipacziavęs 1349 m. su Tvėr'iaus kunigaikszcziate Julijona, Algirdis atliūsavo isz Rusu nelaisvės savo brolių Korijatą ir Simaną Jaunutaitį ir padarė su Maskva ant keliu metu sątaiką.

Vienok sątaika tarp ju ne ilgai tęsėsi. Tarp Lietuvos ir Maskvos buvo Smolensko kunigaikszctystė, kurią geidė apimti abudu kaimynu, o įpacz Simanas Puikūsis, didysis Maskvos kunigaikszctis, kuris jau vadino savę visos Rusijos vieszpaczium. Jis (1351 ar 1352 m.) įsiveržė į Smolensk'o valsčziū. Dagirdęs apie tai Algirdis, norėjo tapti tarpininku dėl padarymo sątaikos ir dėlto siekio iszsiuntė savo pasiuntinius pas Simaną Puikųjį ir į Smolensk'ą. Tokiu budu Smolenskas, acziu tik Lietuvos tarpininkystei, likosi iszliūsutas nūg Maskvos kunigaikszczio, idant neužilgio papulti į rankas savo iszvadūtoju. Tūjaus po tam atsitikimui (1356—1363 m.) Algirdis įsigriovė į Smolensk'o ir Sieverskos Rusijos kunigaikszctystę, užėmė vieną, po kitai piliis Briansk'ą Novgorod'ą, Sieversk, Mistislav'ą Mogilev'ą, Bialą, Chorvacz'ą, Rudnią ir Ržev'ą, ir apgarsino savę szitu abieju valsčziū vieszpaczium.

Tame tarpe Maskvoje (nū 1362 m.) vieszpatavo jaunas Dimitras Donskasis. Jis dasiprotėjo, kad jam reikės susilygti pajiegomis su galingu Algirdžiu, ir per tai pradėjo stengtis suvienyti visas Rusijos pajiegas, idant paskui galima butu laimingiaus kerszytis didžiamjam Lietuvos kunigaikszcziu.

Pirmiausei jis atkreipė savo akis į esancziają neprigulmėje Tvėr'iaus kunigaikszctystę. Tenai tada vieszpatavo Algirdžio szvogeris Mikola Aleksandraitis. Jisai, susipykęs su savo dėdėmis, pasidavė ant sudo vietinio vyskupo. Vyskupas pripažino Mikolai teisybę. Tada jo dėdės nuvyko į Maskvą jieszkoti užtarmės pas metropolita, kum beveik jau pripažino savo nusizėminimą, o podraug ir Tvėr'iaus, priesz Maskvos kunigaikszctį. Dimitras užprasžė Mikolą pas savę truputį; kada Mikola atvažiavo į Maskvą, Dimitras sugriebė jį ir uždarė į kalinį. Bėje, neužilgio Totoriu chanas liepė jį paleisti isz kalinio; bet Mikola, ne pajiegdamas vienas įveiktį savo giminiū, kuriu, pusę laikė ir Dimitras, rengentis net ir karžygą ant Tvėr'iaus bėgo jieszkotį pagalbos pas Algirdį.

Algirdis ir Keistutis 1368 m. pribuvo į Tvėr'iu; tenai greitai sugražinę valdžią Mikolai, leidosi jūdu ant Maskvos. Dimitro kariūmėnė tris syk pasitiko Lietuvius ir visus tris kartus tapė pergalėta. Kelias į Maskvą po tam buvo jau atdaras. Dimitras, pamatęs Lietuvius pas Maskvos sienas, nuėjo į ju įgūlę ir atpirko Maskvos liūsybę auksu, sidabru ir kitokeis brangumynais. Algirdis, atsiekęs savo siekį ir padaręs su Dimitru sątaiką, su dideliu atpirkiu ir grobezium sugryžo namon.

Tame pacziaus beveik laike Algirdis apėmė Starodub'ą ir Trubezevsk'ą ir tūm praplantino Lietuvos rubezius iki Možaisk'ui ir Kolonna'i.

Dimitras, žinoma, noru nenoru turėjo sutikti ant sątaikos ir jos iszlygn, kokias padavė Algirdis. Vie-

nok-gi jis tik laukė atsakancijos valandos, idant atkersyti savo prieszui už tokį nužeminimą. Už dviejų metų (1370m.) jis vieną dalį kariūnėnės nusiuntė ant Briansk'o, o su kita užpūlė ant Tvėr'iaus ir apėmė jau dvi pili. Mikola vėl nubėgo į Lietuvą. Pakolaik da Algirdis rengėsi ant antros karžygos į Maskvą, Mikola pagal sutartį su Algirdžiu nukako iš Lietuvos į Aukšinę Ordą, iš tenai jau užtvirtintas chano ant didžiojo Rusijos kunjgaikszczio, vietoje Dimitro, skubinosi į Rusiją, kur ant jo sugryžimo laukė atsargus Dimitras. Ne pasiliko Mikolai ką veikti, kaip tik bėgti į Lietuvą pas savo sądorinką.

Antra Algirdžio karžyga ne buvo jau taip dėl Lietuviu laiminga, kaip pirmutinė. Berots, Lietuvėi vėl datraukė (6 siekio 1370m.) iki Maskvai, bet jau rado ją didei įtvirtintą, o Dimitrą ant kovos gerai prisirengusi. Visa szita karžyga pasibaigė gana įkūngai: su vincziavone Algirdžio dukters Elenos su Dimitro karvedžiu kunjgaikszcziu Vladimir'u Andriejaiczium, sykiu tapė padaryta ant 6 mėnesiu sątaika.

Mikola, nieko ne naudojė ir iš szitos sątarmės, antrasyk nukako į Aukšinę Ordą. Chanas liepė jam eiti į Vladimir'ius ir tenai iszkilmingai apsigarsinti didžiu Rusijos kunjgaikszczium. Mikola paklausė chano rėdos, bet tik Vladimir'iaus gyventojai ne daleido tą užmanę iszpilyti: jie uždarė vartus savo pilies ir ne leido Mikolą į vidų, sakydami: „eik ir ginklu įieszkokie didžios kunjgaiksztytės!“ Bandė jis apimti Kostromą, bet ir czia nieko ne laimėjo; pasisekė jam tiktai užimti Uglich'ą, Mologą ir Biežeck'ą.

(Toliaus bus.)

Isz visur.

Jau nū senėi ne pamename antkart tiek nelaimiu sviete, kaip dabar. Nelaimė atlanko ir senukę Europą (tur but už senatvę vadina korespondentas isz Buenos-Ayres *Kiavropa*, o dėl gyventojų jos užtenka ir permaintytos kitu pravardės, kaip *Venegas* ant *Vanagas* — mat senukė ne daug reikalauja), ir jauną Ameriką, ir susnudusią Aziją.

Pradėsime nū musu senukės.

Nelaimė, atsitikusi ant geležinkelio palei Armagh, garsi daugumu nužuvusiu. Maszina, kurią miestas tam tyczia pasamdė, vezė 1200 vaiku isz szventa-dieniniu mokslaviecziu miesto, idant jaunus organizmus atgaivinti tyru kaimo oru. Džiaugėsi rengdamiesi į kelionę vaikai, džiaugėsi ju tėvai iszyvien su kitais kelauninkais, gryžtantczėis isz miesto. Vienok tas džiaugsmas veikei persimainė į vaitojimą tėvu ir motynu, netekus savo vaiku, į verksmą vaikeliu, nužuvus tėvams. Su virszumi 200 vaiku tapo užmusztais ir nužeistais, ne priskaitant czion vyresniu kelauninku. Teisybė, tūjaus po tam liudnam atsitikimui isz visu Britanijos krasztu pradėjo plaukti pinigai dėl nuszlūstymo aszaru likusiems be vaiku tėvams, nazlėms be pacziu, broliams be seseru ir t. t. Anglai nesigaili pinigų, nės ju ir daugiau turi už kitus, bet pinigai, nors palengvins gyvenimą likusiems gyvais, ne sugrazins nei gyvasties nužuvusiems nei sveikatą pažeistiems. Tūmtarpu, kada pas mus ir tolimoje nū mus Australijoje (apie 8000 klm.) dziusta vaisei lauku, vakarinėse szalise Europos daugume vietu naikina laukus tvanai. Vidurinėje ir pietinėje Francuzijoje užlieti dideli plotai, bet pietinė szalis Belgijos tai suvis po vandeniu: javai isznaikinti, daugelis kaimu ir miesteliu iszgrauti. Garsus savo iszdarbeis Charteroi stovi po vandeniu — fabrikai nustojo dirbė; o darbininkai su savo gyvaszczium persikėlė kitur kęsti badą.

Vienok Europos tvanai toli szaukia iki tvanu Pensilvanijos Suv. valst. sz. Amer.: miestas Johnstown ir aplinkinei kaimai iszgrauti; pagreczium keles dienas smarkei lijo — pasikėlė vandū augszcziaus gulincziame ežere, pragrauzė pylimą, iszėjo isz krantu ir užliejo pakalnėje esanczius laukus, kaimus, miestelius ir miestus taip umai, kad gyventojams ne liko laiko nei gyvastį savo gelbėti. Da to ne gana: vilnys, pagriebus triobas kaimu, pagriebė ir fabriką dinamito ir su dideliu smarkumu stumė į Johnstown'ą, daužant ir graužant viską pakeliui; kas da liko neiszgrauta, tai užbaigė eksplozija dinamito, atneszto į miestą su fabriku, ir pakilusi nū to ugnelė. Isz 25,000 gyventojų Johnstown'o atsirado potam tik 7000, isz 75,000 gi visoje pakalnėje iszsi-gelbėjo tiktai apie 15,000, kiti arba liko paszarvotais griovesiuse triobu, arba liepsnose. Tarp pražuvusiu buvo ir Lietuvėi, kurie darbavosi geležies fabrike ir aplinkinėse farmose. Tokį atsitikimą galima prilgyinti gal tik prie Sodomos ir Gomoros, arba prie Herkulanum ir Pompėjos. Pora metų atgal Krakatoa su savo tvanu davė vos tik pusę skaitliaus pražuvusiu, sulyginant su tvanu Pensilvanijoje. Laike užliejimo kataliku bažnyczioje buvo szliubas; kada vandū nupūlė, atrado sugriuvusioje bažnyczioje eiles veselninku, o prie altoriaus apsikabinusius jauniki su nūtake — žinoma, visi ne gyvi. Perdėtinė mergu klostoriaus, iszgirdus nepaprastą užimą vandens, surinko į koplyczią visas seseris ant maldos ir visos iszliko gyvos, nės vandū ne galėjo pergalėti storu koplyczios sienu ir tvirtai uždarytu duru. Apropūja, kad tas tvanas padarė blėdies ant 60 milijonu doleriu; pirmą nedelę surinkta jau dėl pavargėliu 1 mil dol.

Užlieta tapo ir Havanna — to gal labjausei galėsis dumikai gardziu cigaru, nės vandū užgriebė ir krautūves pritaisytos jau dėl pardavimo medegos.

Pasibaigus vienai nelaimei, atlankė Suv. Valstijas ir kita: didelė vėtra, jau antrakart, daug visko isznaikino rytinėse Unijos pakrantėse, pradėdant nū Niagaraus iki New-Jork'ui.

Japonijoje vulkaniszkos erupcijos ir žemės drebėjimai iszgrovė miesta Oshimą. Teisybė gyventojai czia prpratę prie to, nės tokie atsitikimai Japonijoje labai tankus vienok paskutinis tūm atsiskiria nū kitu tokiuapt, kad gyventojai ne spējo isztraukti — zuvo daugiau į 500.

Chinėsu gyventojai, suspausti lyg silkes statinėje, nesyki nuskrausti buna gamtos gaivalais. Rasztai isz Stanghai pranesza, buk sudegęs miestas Lachan; sudegė 1200 žmoniū, o deszimtys tukstancziu liko be stogo ir turtu. Badas toje valstijoje tai kaipu ilgai besitęsenti liga, kuria nieks iszgydyti ne gali. Gyventojai provincijos vienos pardavinėja vaikus, paczias, tėvus, idant iszgauti nors saują ryžiū; neturintieji ką pardūti vaiksyczioja lyg sziaszėlei iszkydę po laukus ir tyko ant praeinancziu pakelevingu, idant jūs užbeldus, pasimaityti žmogaus mėsa; kiti vėl valgo lavonus mirusiu isz bado, kuriu nėra kaip užkasti.

Baigent apie didėsnes nelaimes, turime paminėti ir apie cholera ant Filipiniu salu, įpacz ant Manilla; isz tos priezasties užgimė baime vidurmariniuse Francuzijos portūse. Į kuriūs įleisti be kvarantannos trys akrutai isz Manilla.

Kiekviena vieta turi savo budą, kaip ir savo priezodzius. Drauge su pareikalavimu dygsta ir profesijos: kad ne reiktu apsiavimo, ne reiktu nė sziaucziaus. Tarp profesiju, gal jau niekur ne patėmyjamu, randame Chinėzuse vieną, užsimanczią i-zpildymu visokiū kankinimu, žinoma, už pinigus: prasikaloti, tiesdarys paskyrė tau 100 bambusu į kulnis, eini pas „kulnėmsuzį“, sūderi, užmoki ir jau nieks ne rupi — žinai, kad tiesdario paskyrimas bus iszpilytas prideranczei. Nezinė ar

ar turės darbo amatninkas „nū bambuso“ su užveizdėtoja is ciecioriszku rumu Pekine. Administracija rumu dirbo visokias vagystes; kada užplaukė revizija dėl perkratymo rokundos — sztai sudegė rumai sykiu su rokundomis; žinoma, tai administracija pakurė, bijodama paseku revizijos. Iszpradžiu norėjo dasekti, kieno czia kaltė, bet paskui paliovē, nės pasirodė, kad kalti augszciausi valstijos virszininkai. Amerikoje vėl kapitalistai įsteigė kompanija, kurios reikalas — žudyti apsudytus ant myrio kaltininkus. Kompanija įieszko po Uniją apsudyti ant nužudymo ir už pinigus apsima nunganabinti taip, kaip kam smagiaus: kas užmoka mažiaus, tą žudo be iszkilmingumo, o kas užmoka daugiau — tai su muzika ir t. t.

Moters ant visu darbo sklypu verziasi į eiles darbininku; kad tiktai tas darbas butu naudingu! Nepersenei Amerikoje, valstijoje Ohio, viena moteriszkė Reaclej tapo pastoriumi. Jaigu pastorka yra isztekėjusi ir turi jauną gražų vyrą, tai da galės szejp taip ganyti savo parafijos „avinus“, o jaigu ne — tai, bemokinant jauniki pareigu moterystės, ar ne prikalsins jį dėl savės, per intrigas, taip limpanzias prie moteru?

Prisiziurėkime kitam paveikslui moteriszkės. Paryziuje ponia Andreė pardavė savo brangius akmenis už 75,000 fr. ir už tūs pinigus įsteige ligonbutį dėl vaiku neturtingiausiam Paryžiaus kvartale. Kad moters mėgsta brangius niekniekius, kad už jūs tankei parđuda net savo dorybė, visi žinome; bet kad moteriszkė iszszadėtu brangiū niekniekiū dėl įsteigimo labdaringos institucijos — tai praktiszkame gyvenime retas atsitikimas. Garbė tokei moteriszkei!

Džiaugkitės senelei ir visi, kuriu sveikata sudėvėta! Paryziuje profesorius Brown Sequard, kaip garsina laikraszcei, iszr do eliksira amžinos jaunystės. Girdėjome apie eliksira meilės, perkama kitasyk mergaitėmis nū raganu, bet apie eliksira amžinos jaunystės skaitėme tiktai arabiszkos pasakose. Brown Sequard apie savo iszradimą, dėlei kurio darbavosi ilgus metus, skaitė ant susirinkimo biologiszkos draugystės. Iszpradžiu draugai profesoriaus nelabai jam įtikėjo bet paskui, kaip raszo bulvarinei laikraszcei, visi labai karsztai priėmė žodžius skaitytojo, o kada senukas Sequard, įsicirszkė sau naujo eliksira, suszuko „žiurėkite! dabar esu deszmitį metu jaunesnis!“ — entuziazmui ne buvo galo. Dėl pritaisymo to eliksira ima tulas sudėtinias dalis organizmo jaunu kraliku, marinu kiaulukiū, susmulkina, sumaiszo, pridėda truputį vandens — ir galima jau įczirkszti į kraują norincizio atgauti jaunystę. Na, na, tai bus darbo su metrikais!

Didelei apsunkintume savo sąžinę, ne paminėję szioje vietoje apie Paryžiaus parodą, apie kurią sziantdien visas svietas kalba. Amerikonims turbūt Paryzius labjausei patinka, nės jiems ne iszteko paimtu su savim pinigū ir dabar bankai Nev-Jorko, Filadelfijos, Chicago ir kitu miestu siunczia dėl saviszkiū lankytoju parodos 17 mil. doleriu.

Isztikro Paryzius ir be parodos labai lipsznus dėl svetimtaucziū. Ant parodos viskas puikėi ir gražėi iszrodo, iszkyrus gal tik poszkanti ir garsei skambanti moteru kongresą, kuris, kaip pradžia rodo, vargei iszdūs kokį nors naudingą vaisiū. Iksziol ant kongreso visos kalbėjos, vietan dasilitėjimo tikru pamatu iszsiliusavimo moteriszkos dalies žmonijos, iszaiszkiniimo ju prigulincizio, kaltina tik ir keikia teronus vyrus, kurie panczioja nekaltus „aniolus“ (o be vyrū vienok sunku apsieiti). Lygbė su vyrais laimėsite lygei naudingais darbais o užpuldinėjimai ant vyrū (kuriū kiekviena meigina trokszta, kaip žuvis vandens,) ne pagerins niekaip jus padėjimo, ne pakels jo žodžėi ir isz gražiausiu lupu, arba piktumas ant vyrū.

Permažai turime vietas dėl apraszymo visos parodos, vienok ne galime praleisti keleto dalyku, įpacz prigulincziū prie ukystės ir iszdarbystės. Prie tokiū priguli pramanyti szilkai. Audimai isz tokiū szilku niekūm ne atskiriami nū audimu isz tikruju szilku. Tie nauji szilkai, tai viralas (iszradėjui tiktai žinomo sudejimo), kuris, perlietas per pritinkancio tankumo sieta, iszsyk dūda siulus be jokio verpimo. Toks iszradimas gal sunkei prislėgti szilku augintojus ir fabrikantus szilkiniū iszdarbiū. Antras dalykas — audimai isz valakningo augmens *Ramie*. Yra tai veislė dilgėliū (*Urtica tenacissima*), augancziū kolonijose Francuzijos ir aklimatizūtu pietinėse jos dalise. Audimus isz tu dilgėliū gali dirbti kokius tiktai nori ir jie beveik drutesni už lininius, o prietam minkszti ir žvilga lyg szilkinėi. *Urtica*, pasėta pernai apie Utrėchtą Hollandijoje, ne isznyko. O gal dūtusi prisisavinti ir Lietuvoje — reiktu pabandyti. Tas dalykas ne butu be naudos, nės pareikalavimas *lietuviszku linu* mažinasi dėka apgavikams perkupcziams žydams, kurie siūsdami mus linus į užrubežį maiszo visokius niekniekius: skudurus, pakulas ir t. t. Lietuviszki linai Belgijoje, kur ju daugiauisei eina, perkami jau už pusau mažesnę prekę ne kaip vietinė veislė. Apie aklimatizaciją Lietuvoje morvu nieks ne mislyjo, kollaik ne pabandė ir ne pamatė, kad sekasi. Isz priežasties pernyksztės parodos Vilniuje apgarsinta tapo kaipo svarbi žinė, kad iszstatyti buvo kokonai szilkokirmėlaicziū, maitintu lapais augancziū Lietuvoje morvu. Jau nū senėi žinome, kad morvos nesibaido mus szalcziū, nės kunigas Tatarė, da priesz Lenku maiszta 1863 m., budamas prabaszcziumi Sintautūse, iszdalino ukininkams sėklas jūdu morvu, kurios iszsyk prigijo apie Sintautus. O gal taip-pat butu ir su *Urtica tenacissima*? isztikro priderėtu pabandyti.

Budrys.

Korespondencijos.

Isz Pakurszės. Trezziame *M.* „Auszros“ 1886m. buvo patalpintas straipsnelis, kuriame pasakęs keletą žodziū apie musų mokslavietes prizadėjau placziaus praneszti apie tą dalyka, bet, Auszrai nustojus, mano ketinimas pasiliko neiszpildytas. Turėdamas vilį, kad daugumui skaitytoju „Varpo“ pirmutinis mano laiszkas yra žinomas, pamėginsiu dabar iszpildyt, kas kitą kart buvo žadėta. —

Pirmutinis mokslas Pakurszėje, kaip ir kitose szalise Lietuvos, dvejopas: namiais ir taip vadinamose „valstinėse žmoniū mokslavietėse,“ kuriose viskas iszguldoma gudiszškai. —

Svarbumas naminio mokslo dėl musų yra labai didelis, nės neturėdami tikrų tautos-mokslavieczyū, tiktai savo namūse galime auginti ir brandinti lietuvystę. Bet ar mēs galime gintis nūg svetimtaucziū tais įrankėis, kuriūs turime? Daugelyje vietų, kurias man teko matyti, pirmutineis vaiku mokytojais buvo senos neprimatanzczios moters, kartais vargamistros arba sugrįžę namon kareivei. Vieną tokią naminę mokyklą asz noriu czia dėl paveikslo apraszti.

Bevažinėjant po žmones, atsitiko man ing vieną dvarą nukliuti, kur ponas pats negyvena, bet iszdūda gabalėleis savo žemę kokiai dvidezszimeziai vyrū ant arendos. Man ten beszneku-

czidžiant, girdžiasi už sienos toks užimas, kaip kad Žydu melamedas vaikus mokytu. Klausiu: — „kas ten už sienos užia?“ — „Tai musu iszkala,“ atsako man, — „sena bobele, poterius vaikams parodo.“ — „Parodykit-gi tą jusu iszkala!“ — Tai ko te, sakyk, gero rodyt! mes ją suvis in žemes gangreit užkasēm, kad uredniukas neatrastu. Bet kad jau taip tamsta nori, praszome pasižiūrėti.“

Taip kalbėdams, tos pirkežios szejmininkas atidarė duris ir mes, iszėję laukan, nusilaidėme kelias pakopas žemyn, kur asz iszvydau tamsią skylę, o toliau mažas dureles; matyt, ezia buta kitą kart ledunė, kuri dabar apversta ing mokyklą. Atsidarę duris, inėjome ing tamsią lindynelę, apszviestą pagal paczią žemę mažu langelinu; vidury stovėjo ilgas stalias, kedėmis apstatytas; ant kedžių sėdėjo arti dvideszimties berniuku ir mergaicziu, kurie visokeis balsais rėkė: „bė-a-ba, eē a-ca . . .“ kiti vėl: „Tėve musu kuris esi . . .“ tretii. — „Sveika Marija, mylėstos pilna . . .“, o vidury tos kruvos vaiku sėdėjo senutė, perklausinėdama aplink sėdintį jaunimą. Pamaczius svetimą žmogų ineinantį in vidų, isz pradžios nusigando, matydama, kad ateina koksai persekiotojas ir suims ją, bet paskui atsikvoszėjusi papasakojo apie savę ir savo mokyklą. Jos žodžius, kiek atmindamas, ezia padfidu: „kaži daryt, meldžiamas, bet mat vargstu; jauna naszle palikan, — daugiau jau kaip dvideszimts metu vyrą palaidojau, jis mat buvo szkaplierininkas — tai ir iszmokė manę ar ant knygelės skaityti. Vasarą važinėdavome po kermoszius su szkapliereis ir knygelėmis, o žiemą pats mokydavo vaikus ir droždavo mukeles. Bepigu buvo seniau gyventi: nusipirkdavom sau szventu daiktu ir knygeliu Vilniuje ar Kāune ir važinėdavome isz miestelio in miestelį, pardfidami be jokios baimės, bet po tu muiszto metu, viskas atsimainė; — knygas pradėjome gauti tiktai isz Prusu paslapta, — mano vyrui užgynė vaikus mokyti, — „dozoreos“ pradėjo dažnai aplankyti musu namus, jieszkodami, ar neturim uždraustu knygeliu. Da pakol nabaszniukas, dovanok jam dangų, gyveno, vis szejp-taip galėjo iszsilaikyt su „dozoreoms“, bet jam numirus, man reikėjo nustot važinėjus. Tai mat prisiglaudžiau pas savo giminės ir mokau skaityt ant „knygelės“ vaikelius, kiek galėdama. Daugumas ju, da namie budami, iszmoksta abėcelą, bet yra nemaž ir tokiu, katru tėvai negali suvis nieko iszmokyt, — tai dėl tokiu asz ezia turiu keletą „lomentoriu“, da nū vyro palikusiu. Nė kas, vaikelei gerai mokosi: katras ir nieko nemokantis ateina, per žiemą pramoksta sziek-tiek skaityti ir pirmutiniu poteriu, antrą žiemą iszmoksta visus poterius sulyg deszimties Dievo prisakymu ir pradeda knygelę (Aukso Altoriu) skaityti, treczią-gi žiemą visąknygelę skaito. Tiktai negerai, kad knygelėse yra daug svetimu žodžiu,

katrus ir asz negaliu suprasti, o vaikai skaitydami klausinėja, kas tai, kas tai yra . . .“ Tokia tai buvo pasaka szios senelės. Asz, pajėmęs vieną knygelę, paprasziau dvieju ar triju, skaitė visi gerai, bet isz perskaityto ir pusės negalėjo suprasti. Kur-gi supras vaikai, kad ir suaugusiu žmonių daugelys maž tesugrabalioja intalpa perskaityto: maldu ir giesmiu knjgose taip negryna kalba, kad reikalauja szakninio tyryjimo. Taip moko vaikus daugume man žinomu vietu, retai — retai kur dar prisideda rasztas. Užtaigi, kaip daug Lietuvoje mokancziu skaityti, taip mažai ezia galincziu raszyti, ipacz tarp moteriu. —

Žvilkerėsime dabar, kaip stovi mokslo dalykai taip vadinamose „žmonių mokyklose.“ Man atsitiko aplankyti tris — keturias tokias mokyklas. Mokytojai skundėsi, kad vaikai vėlai susirenka, paskutinei atvyksta po . . . Nauju Metu, po Velyku-gi pradeda skirstytis. Tokiu budu dėl mokslo palieka mažai laiko. Mergaiczių suvis ne leidžia mokslan; tiktai musu miestelyje mokytojui (— gndui, kaip ir kitur) pasisekė pritraukti kelias mokytines, ir tai dėl to, kad pasistatė save protingai: lietuviszkai jis jau senai moka; atsiųstas dabar ing Pakursę pirmutiniu savo darbu pastatė iszsimokyt latviszkai; suprasdams kalbą mokytiniu ir ju tėvu jisai ingijo meilę žmoniū. Bet tokie mokytojai — retai randami. o rankvedžiu geru dėl pradžios gudiszko mokslo nėra nei vieno Lietuvoje: taip vadinamas „Rusiszkas mokslas dėl Lietuvininku“, kuri vartoja žmonių mokyklose, su vis netinka, nės iszėmus gudiszką ortografiją lietuviszkos pusės, gudiszki straipsnei, tarp kuriu randame ir eiles Puszokino, taip bjauri perguldyti musu kalbon, kad vietomis nieko negalima suprasti. Vietomis perguldinėtojas, pajutęs savyje „dainu-upelį“ pradeda eilėmis plusti, bet isz tu eiliu iszeina toks sznipuys, katrą iszvalgius reik tris dienas sirgti. Gerai butu, kad Lietuvei, mokytojai augsztesniuju iszkalu, susimildami ant savo mažulėliu broliu, pertaisytu kaip reikiant lietuviszką pusę tos knygelės. (Toliaus bus.)

Politika.

Politiszkos padangės ūkstūs dar vis kaip ikisziolei. Žmonės, nubūde baugiuimū dėl karo, jau pasikakdinas vien pažadėjimais, kad szii arba ana karalystė ne geidženti karo, atpenz mylinti pakajū ir tiktai dėlei iszlaikymo pakajaus prisitaisanti ant karo. Girdziu rods pranaszą, ale tikėjimo n'yra skamba giemininko žodis! Nesenei laike Austrijos Ciecorius Francas Josėpas kalbą delėgatsams savo žemiu, ir toje minavojo Serbu, Bulgaru ir kitū valdžiu pasilaikymą priesz Austriją. Grovas Kalnokys tą kalbą potam iszgulde ir jos asztrumą nūmažinti bande. Yr kaip yr', žinoma, kad Balkano kalnynosa randasi degėsis, sviētą užkurti galys. Diplomatu darbas yra, uždegimą užginti, kol galima. Lygei iszvejzdėjo ir mete 1867 karo priezastis dėlei Luxemburgkio. Gėndrolius Moltkis ir kiti augsztėjie zalnėriū vyresnėjie, pažindami

tūkartinį suirimą francuziskame vaiske, tojau norėjo Napoleona III. užpulti. Valdasis vyras, Bismarkis, laike karą per labai pavojinga ir viską pristate, kad tasai ne pakiltu. Tris metus pakajaus įsiai per tai savo tėviskei laimėjo, ale karo iszsimuzimą atlaikyti negalėjo. Nei Austrijos nei Maskoliū Ciecorius ne nor karą pradėti arba priverzianczia priežastį ant to dūti, ale nelauktini atsitikimai tarp žmoniū Balkano kalnynosa ar gale Dunojaus gal veikei pakaju iszardyti. Rodos, kad dar pavojumo karo ne randasi, nėra Ciecorius Vokietijos pradžioje liepos mėnesio apsilanke vakarinioj szalyje sziaurinius Norvegijos, apžvalgydams įpaczei Lototū saląs ir isz ten sugryžęs keliaus į Anglija ant apsilankymo. Ruggjuczio mėnesij Austrijos Ciecorius Berlyne vėsžes. Kada Maskoliū Ciecorius ten apsilankys, ne yra apreiksžta; dumojama, kad tada balamūtai isz viso svieto susirinktu ir tykotu gyvasties Ciecoriaus, dėlto apsilankymo czėsas pirma ne tampa apreiszkiamas. Pirm ilgesnio czėso praneszēm, kad valdzia valnos Szveicū žemes nekuri Vokietijos policijos užveizdą apkale, dėlei jo ne davadnaus siautimo prieš Socialistus, Sveice užsilaikanczius. Vokietijos valdzia dėlei to labai supyko ir paszaukė Maskolija bei Austrija ant susirodyjimo, ar ne buse geriaus, atimti Szveicu žemei užstovėtaje valnybę. Szveicu valdzia atsiliepė dorai, ale labai aizskei ir tvirtai kad ji dėlei iszlaikymo jos neutralitaeto ir žodi drauge kalbėti turinti; toliaus ir negalinti kęsti, kad svetima valdzia ju žemeje vidujus dalykus davadyti užsimanos. Vokietijos valdzia davė aizskei numanyti, kad ji galinti Szveicerius visokiu budu spausti, jiems kupezystę sunkinti ir kitokiu budu savo nemalonę jausti dūti. Rodos, kad tai Vokietijos valdzia niekadoss nedarys, nėra jei Maskolija, Austrija bei Vokietija atvirai prieš Szveicerius į neprietelystę stotus, tai Szveicerei dėlei savo pacziū iszlaikymo turētu prie Francūzijos glaustis, ogi karui pakilus būtu tai svarbus dalykas, nėra Szveicerei, savo kalnais apgiti ir dabar ant karo dabotingiausei prisitaisydami pastotu savo neprieteliams pavojingą painę po kojomis, Vokietijoj dabar randasi tarp valdancziujū dvi prieszingos partijos. Viena partija per savo lapus irgi šzeip kusina visokiu būdu ant karo prieš Maskolius. Nesenei pasekėjas Moltkio, grovas Waldersee, buk Ciecoriui Wiliui II. prisiuntęs rasztelį, kuriame iszrodyta esanti, kad sutraukimai rusiskū vaiskū prie musu rubežiaus esa labai pavojingi ir buse geriaus, tojaus Rusus nutverti, pirmneng tie tobulai prisigatavjise ir patys mus užpuke. Antra partija vėl iszrodo, kad zalnėrijei vienai ne pilas nusprešti, kada reik karą pradėti, tai esās darbas diplomatu. Abi partijos per valdzios prietelkas iszsidūdas, vienos galva yra Bismarkis, antrosios grovas Waldersee. Vos vierytina, kaip kalbama, buk Waldersee norys Bismarkį paszalti ir jo pasekėju pastoti. Manding musu garbingam senam kancleriui Bismarkiui ne patinka, kad dabar ne viskas vien pagal jo valę eina, ir isz to pasidaro valdzioje skirtumai. Czėse nabasztininko Ciecoriaus Williaus I. Bismarkio žodis viską isztaise — tiktai zalnėriszkose ne — Willius I. daug kartu kitos dumos buvo, kaip jo kancleris, ale tasai vis mokėjo savo valę iszvesti. Kas prie Wiliaus I. ėjo, prie Williaus II. ne vis eina, ogi pons Bismarkis dumojas, kad Waldersee esās jo prieszininks. Labai yra prie to atbojama, kad Ciecorius Willus II. į Norvėgius keliaudams tarp savo lydėtoju ne ėme drauge Herbertą Bismarkį, kanclerio sunu, ale grovą Waldersee drauge ėme. Isz diplomatu drauge keliavo nekursai pons v. Kinderlen-Wächter, apie kurį ikisziolei nieko ne buvo girdėti. Szį kartą baigsim politiszką apžvalgymą su praneszimu, kad Serbios

Metropolytas, t. e. vyriausias duszelninks mostyjo Milano sunų per Karaliu Serbios.

Krumplys.

Isz produktiszku turgaviecziū.

Su užderėjimu javu ir kitu žemės vaisiu szie metai nelaimingi. Lietuva, Rusija ir rytinė Vokietija skundžiasi labai — viskas beveik ant lauku iszdege, o kaip kur tai ir ledai prisidėjo. Vakarinėje Europoje, kur lytaus buvo ne perdaug, užderėjo pusėtinai, taipgi Austrijoje, Vengrijoje, Rumunijoje ir Europinėje Turkijoje. Žemiaus kaip vidutinei užderėjo Egipte, Indijose ir Sziaurinėje Amerikoje (toje paskutinėje ant 4°, žemiaus). Austrijoje dangume vietu ne bus ką rinkti nū lauko. Gerai užderėjo Pietinėje Amerikoje, bet czia ukė paremta ant auginimo gyviliū, dėlto valstijos, iszskyrus Brazilija mažai ką ten exportūja grudu.

Dangume vietu svieto surinkimai sziu metu menkesni bus už vidutini. Sausa vasara suskubino ruggptį ir turgavietėse randame jau sziometinius grudus. Prekia grudu ir pareikalavimas ju dėl exporto nepasikėle ir laukent nevaisingumo lauku, nės portai užkrauti da nū pernai metu. Jieszkomos ir gerai užmokamos, kaip ir pernai, tai avižos. Prekia grudu ir produktu turgavietėse:

Peterburgas. Kviecziai 10,00—10,25r.; rugiai 6,75—6,90r. (pareikalavimas pasididino); avižos (6 pud.) 4,15—4,75r.; sėmens (9 pud.) 13,00—13,25r.; ruginiai miltai (9 pud.) 7,25—8,25; krūpos už porą kuliū po 16 pud. 30 svaru 22,75—23,75; kerosinas (Nobelio) 1,20 už pudą; rafinada (Koenigo) 6—6,25; cukrinė smiltis 5,50—5,54 už už pudą; lajus (10 pudu) 44,50; sviestas 10,00 už pudą.

Ryga. Rugiai 80—83 kap. u. pudą; avižos 69—76; miežiai 60—76; sėmens 135—141.

Liepojus. Rugiai 76; aviž. 69—77; miež. 62—70; sėmens 130—134.

Trakai. Kviecz. 100—105; rug. 55—60; miež. 67—70; aviž. 70.

Starapolė. Kviecz. 95—100; rug. 75; miež. 50—55; aviž. 60—62.

Kaunas. Kviecz. 85—105; rug. 60—70; aviž 55—65.

Gartėnai. Kviecz. 90—100; rug. 60—63; miež. 60—63; aviž 60—70.

Szventėnai. Kviecz. 95—105; rug. 63—66; miež 63—66; aviž. 53—55.

Vilnius. Kviecz. 103—108; rug. 60—63; miež. 70—72; avž. 58—63.

Užrubežinėse turgavietėse trancekcijos menkos, tiktai ant vietinu reikalu. Turintieje grudus, matant nevaisingumą lauku, branginasi; kupeziai: vėl ne nori kelti prelias.

New-Jork. Kviecz. 99—105 kap. už pudą.

London. Kviecz. 103—130 už pudą; aviž. 77—88¹/₂; miež. 68—76.

Berlin. Kviecz. 102¹/₂—106; rug. 77—80; aviž; 81¹/₂—91; miež. 80—88¹/₂.

Karalauzczius. Kviecz. 88—104; rug 70—77; aviž. 73—74; miež. 50—58.

Gromatnyczia.

Plumpiai. Korespondencija, prisiūsta ant vardo Budrio, taps patalpinta — prireik tik isz jos szį tą iszkirpti. Kitos gi korespondencijos tankei veržiasi į privatiszką gyvenimą ir dėlto į musu laikraszi ne tinka.

Dr. B. . . . dui. Acziū už gerą linkėjimą Varpai. Ne vienas troksza pakėlimo musu suspaustos tėvynės, tikt storavok, szelpk ir ne nusimink! Pasakojimas apie veikalus Lietuviu tautos senovėj, trumpai aprasztytas Simono Daukanto dar ne atspaudintas

Mundrus vaiksins,

sunus geru tėvu, kurs norą tur į knigu-spaustuvninkus iszsimokinti, gal kreiptis prie manęs

Kr. Woska,

Ragainėje.

Siuncziant gromatas, rankraszczius arba pinigus į „Varpo“ rėdytę, reikia pridėti szioķį antraszą:

Martinas Jankus,

Bitenen per Lompönen, (Ostpreussen).